

Ang Kalihukan

Mantalaan sa National Democratic Front   Amihanang Sentral Mindanao

Tuig 10 Gula 1   Regular Isyu   Enero - Abril 2003

Niining isyuha...

Editoryal 2
Bulawanong Bidlisiw 5
Mindanao Coal-Fired Power Plant 6
Unsa ka grabe ang Pyudalismo sa Mis. Or. 8
Mga Balita 10
Komersyalisasyon sa Bt Corn 17
Wala Makapanapo 18
Ang BHB sa Nagkalain-laing mga Aksyon 19
Agritips 20
Pakunot sa Agtang 22
Panid sa Siyensya 23
Pagpataas sa Presyo sa Saging 24
Pakigbisog sa mga M2 sa kalubihan 26
Marxistang Teorya Balido pa Gihapon 27
Terrorismo sa Estado 29
Pagbansay sa mga *War Surgeons* 30
YS Padayong Miabante 30
Kahimtang sa mga M3 sa Nestle-CDO 32
Kasinatiang Dili Hikalimtan 33
Parangal: Alang kang Fr. Macky 35
Krosword 36

Ang Kalihukan

EDITORIAL BOX

Hunta Editoryal: KT-KR
Editor: Vince Remos
Copy Editor: Lito
Kolumnista: Banagbanag de Liberacion
Tig-lay out: Tom
Dibuhista: Jerry
Mga Magtatampo niining Gulaa:
Ray Makinasudnon, Ka. Romeo,
BdL, Isagani Bagani,
ug uban pa.

EDITORYAL

Ang mga kadaugan nga atong naangkon sa unang tunga sa tuig sa natarang armado ug dili armado, ilegal ug legal, bag-ong ang-ang sa pagpanukad alang sa mas dagkong tikang paabante.

Sa pagpalapad sa erya, mayorya sa mga lungsod ang nalangkob sa rehiyon o katumbas sa 67% na ang atong nalihokan ug mokabat sab sa 22% sa kinatibuk-an ang mga baryong atong nalihokan sa kabukiran walay labot sa laing 10% nga nalihokan usab sa mga organisador sa urban. Gikinahanglan pa gyod ang pursigidong pagpalapad aron maabot nato kadtong mabagang masa sa mga estratehikong lugar. Dako pa ang erya nga wala maabot sa atong hukbo sa pagpukaw, pag-organisa ug pagpalihok kanila. Hinuon ang atong organisadong masa mirehistro og 11% nga usbaw ug dul-an sa 100% usab ang pag-usbaw sa gidaghanon sa baseng masa sukad sa 2001.

Aduna kitay usa ka batalyong hukbo nga mayorya ang nakaagi na sa politiko-militar nga pagbansay ug suportado sa kapin sa batalyong milisya. Namanso kini sa puthaw nga disiplinang maoy kinaiya sa usa ka rebolusyonaryong hukbo ug aktibo kini sa gimbuhatong propaganda, kultural ug produksyon gawas pa sa pakigsangka sa kaaway nga tropa.

Nakalunsad na og mga BTO ang tanan natong mga prente ug ang masilakon mao ang gihimong reyd sa BHB sa munisipyo sa Carmen, Agusan de Norte diin nakasakmit kita og 9 ka mga tag-as og kalibre nga armas. Natay-og sa maong opensiba ang kamandoan sa AFP ug pulisya sa rehiyon 13 ug nakapakugang sa mga opisyales sa burukrasya sibil. Sa Bukidnon talagsaon usab ang determinasyon sa atong hukbo nga makapalutaw og armas aron madugang sa *arsenal* sa Bagong Hukbong Bayan. Ug karong bag-o lang dakong kadaugan usab ang malampusong taktikal nga opensiba sa Misamis Oriental sa pagsakmit og 13 ka mga armas. Sa kinatibuk-an, sulod lang niining

panahona nakatigom na kita og 28 ka mga tag-as og kalibreng pusil wala pay labot sa napalutaw nato gikan sa ubang tinubdan.

Nasilotan nato pinaagi sa operasyong isparo ang mga nagtraydor sa rebolusyonaryong kalihokan ug sa usa ka abusadong sarhento sa kaaway nga tropa. Nabungkag usab ang usa ka grupo sa mga kontrarebolusyonaryong lumad ubos ni Balantinaw sa San Luis, Agusan del Sur. Sa ubang bahin sa rehiyon nagmalampuson kita pagsakmit og dugang mga armas gawas pa sa paghawan sa babag sa erya diha sa atong pag-organisa. Kining tanan bunga sa maayo nga gimbuhatong paniktik, kamamugnaon, suportang masa ug paspas nga pagsakmit sa kahigayonan.

Inanay nga nalangkat ang konserbatismo diha sa atong paningkamot nga makalunsad og mga taktikal opensiba. Ang kongkretong dagway sa konserbatismo kanhi mao ang kakulang sa pagpangahas nga misangpot sa kapakyas pagsakmit og dugang pusil. Anaa usab ang kakulang sa pagpaniktik ug pagsubay sa SOP ug kakulangan sa taktika ug teknika.

Kapin kun kulang mokabat sa tulo ka batalyon ang regular nga tropa sa kaaway nga ania sa atong rehiyon sa pagkakaron. Tungod sa pagsubsub sa kampanyang militar sa AFP sa MILF ug katawhang Moro, nahatak ang iyang tropa ngadto sa Basilan, Sulu, Lanao Norte ug Sur, Zamboanga, North Cotabato ug Maguindanao diin relatibong subsob ang armadong panagsangka tali sa MILF ug sa AFP bisan kung gusto niining yak-an o kaha dugangan ang iyang pwersa nga anaa sa atong mga natarang gerilya.

Samtang sa pikas bahin morag nagkahinay ug "nagkalawos" usab ang mga panatikong grupo ug kulto human nato masiloti ang ilang mga nag-unang lider ug pagkabisto sa ilang mga dautang binuhatan ngadto sa ilang mga ginsakpan (tibuok nasud kini nga obserbasyon). Hinuon, ang pagtumaw ug pag-aktibo sa mga para-militar nga kontrarebolusyonaryong armadong grupong sama sa Alamara-"Pangayaw" ug Wild Dogs nga nagapasiugda og mga kriminal nga binuhatan, nakahatag og dakung kahasol sa mga masa ilabina na ang anaa sa Lumad erya. Busa anaa ang hugot nga pangayo sa mga masa sa pagbungkag niini nga mga grupo. Sama sa ubang kontrarebolusyonaryong pundok nga atong nabungkag ug nasilotan, kining mga kriminal nga paramilitar grupo mosangpot gihapon sa susamang kapalaran

*"**EDITORYAL**", tan-awa sa pahina* 4

tungod kay sila gikasilagan sa katawhan.

Sa mobilisasyong masa, nagausbaw ug nagkadaghan ang katawhang nagasalmot aron ipanghingusog ang ilang kaayuhan ug interes taliwala sa nagkasamot nga pagpahimulos nga pagpangdaugdaug nga resulta sa krisis sa kapitalista ug lokal nga nagharing sistema. Ang tanang mga prente nakalunsad og mga malampusong pakigbisog nga antipyudal ug sa usa ka prente usa ka aksyong anti-maneydsment. Ang mga nagbansiwag dinhi mao ang gihimong piket/okupasyon sa mga mamumuo batok sa maneydsment sa NALCO aron pangayoon ang ilang suholan ug ubang mga benepisyo nga wala ihatag sulod na sa pipila ka tuig. Sa Misamis Oriental, nalunsad ang usa ka aksyong protesta sa mga mag-uuma batok sa mga *shipper* ug *buyer* sa saging sa nagkanit nga kabaryuhan sa pipila ka lungsod. Gidemanda niining patas-an ang presyo sa ilang produktong saging. Nagmadaugon kini nga paglihok, ug naangkon sa mga mag-uuma ang pag-usbaw sa presyo sa pagpamalit sa ilang produktong saging. Naangkon usab sa mga mamumuong panguma sa plantasyon sa katubhan sa pito ka lungsod sa Bukidnon ang usbaw sa ilang suhulan tungod sa ilang paghugpong ug hiniusang paglihok. Kapin kun kulang, mokabat sa 5,000 ngadto sa 10,000 ka mga tawo ang nabulahan sa agraryong rebolusyon diin ang bulto niini mao ang mga mamumuong panguma sa katubhan. Pinaagi sa pagpataas sa presyo sa produkto ug pagpa-usbaw sa suhulan, nadugangan ang ilang kinitaan.

Bisan pa sa mga kadaugan nga naangkon sa masang mag-uuma ug mamumuong panguma sa katubhan ug sagingan, angayan pa kining isustine ug kinahanglang ipaasdang ang interes ug kaayuhan sa mas daghang mga mag-uuma ug mamumuong panguma sa kalubihan nga sama sa mga mag-uuma sa sagingan, kamaisan, humayan ug katubhan, dugay na usab nga nag-antus sa grabeng pagpahimulos ug pagpangdaugdaug.

Sa samang higayon, milagsik usab ang dayag nga kalihokang masa sa sentrong syudad ug kalungsuran sa atong rehiyon. Ubay-ubay nga katawhan ang misalmot sa mga mobilisasyon batok sa gubat pagpanulong sa AFP sa atong mga kaigsuonang Moro, ingon usab sa gubat pagpanulong sa US alang sa rekolonisasyon didto sa Iraq. Kusganong gipasibaw sa katawhan gikan sa lain-laing sektor ug hut-ong ang ilang pagsupak ug pagpanghimaraut sa palisiyang kinatibuk-ang gubat sa rehimeng Arroyo ug nagapaninggit sa pagpadayon sa negosasyon sa kalinaw aron sa pagkab-ot sa makatarunganon ug malahutayong kalinaw sa Mindanao ug sa Pilipnas. Nabutyag ang kabakakon ni Macapagal-Arroyo diha sa pag-ingon nga 95% sa katawhan ang dili na gusto sa pakighinabiay sa kalinaw. Ang katawhan sa kalibutan dugay na kaayong nagpanikad sa kasuko diha sa mga ekonomikanhon ug katilingbanong kaguliyang nga binuhatan sa monopolyo kapitalismo ug reaksyonaryong rehimen batok kanila.

Nabutyag ang kabakakon ni Macapagal-Arroyo diha sa pag-ingon nga 95% sa katawhan ang dili na gusto sa pakighinabiay sa kalinaw.

Aron palongon ang nagsilaob nga kasuko sa katawhan giduso sa rehimeng Macapagal-Arroyo ang " Anti-Terrorism Act" kinopya sa US Patriot Act, nga walay lain kun dili ang dayagan ug pormal na nga deklarasyon sa Martial Law. Apan segurado kining mapakyas tungod kay ang krisis sa kapitalista ug lokal nga nagharing sistema pihong mobunga og dugang panaugdaog, kaguliyang ug pagpamitol nga maoy mga paborableng kondisyon alang sa mga pwersang rebolusyonaryo nga pasubsubon ang armadong rebolusyon hangtod na ngadto sa kadaugan. AK

Bulawanong Bidlisiw

Banagbanag de Liberacion

Usa sa Maayong Pamaagi sa Pagtrabaho sa mga Komite sa Partido mao ang Pakighiusa Bisan Ngadto sa mga Kaubang Dili Nimo Kapareha og Opinyon sa Usa Ka Isyu o Butang

Pinakamaayo gayod kini. Pinaagi niini, mas mohugot ang panaghiusa nga mosalamin diha sa hanoy nga pagpatuman sa trabaho nga mobunga og maayong resulta.

Apan adunay pipila ka kaso nga ang panaghiusa sulod sa komite naapektahan sa mga bangi nga mihupot na og personal nga dagway. Ang mga timailhan niini mao ang pagpakita og *bias* o naumol-na-daang negatibong paghusga sa usa ka kauban. Ang *bias* usa ka dagway sa subhetibismo. Usa kini ka tapihig o makiusa ka bahing pagtan-aw sa usa ka butang. Pagpatigbabaw kini sa emosyon imbes sa rason. Kinahanglan kining langkaton sa ang-ang sa panghunahuna.

Isip mga Marxista nagbaton kita og halapad nga panghunahuna ug pagsabot. Wala kita magpalambo og mga kadre nga buta lang nga magsunod-sunod. Gikinahanglan nato ang usa ka *analytical* og panghunahuna nga mga kadreng adunay panglantaw sa unahan(*revolutionary foresight*) ug dili kadtong mag-agad lang kun unsa ang gidiktar sa kahimtang.

Dugang pa naggikan kita sa lainlaing hut-ong sa katilingban ug sa managkalahi nga pamaagi sa pagpadako sa atong mga ginikanan. Busa dili malikayan nga managkalahi usab ang atong mga kinaiya, gawi, istilo sa pagpamulong, uban pa. Apan sulod sa Partido kita nagka-usa ug nagkahiusa——kitang naggikan sa nagkalainlaing hut-ong ug lainlaing pamaagi sa pagpadako. Busa kinahanglang masabtan ug dawaton nato nga dili kalikayan nga adunay panagbangi sulod sa Partido bisan diha sa usa ka gamay kaayong butang. Ug niini kinahanglang makat-on kita sa pakighiusa ngadto sa mga kaubang atong gikabangi.

Pananglitan niini naay di ganahan sa porma, sa istilo sa pakigbangi, o sa istilo sa pagsulti sa gikabangi. Nahikalimtan na ang esensya sa gibangian. Porma ug dagway na lang ang nakita. Nahikalimtan na ang rason. Gipatigbabaw na ang emosyon. Hinumdoman nato nga dili kita mga burges nga politikong hanas kaayong magpaanod-anod sa mga sentimento aron lang mahimong popular. Mga membro kita sa Partidong nagabarog kanunay sa kamatuoran ug nagasalikway sa mga mga palanay ug pag-ulog-ulog. Dili kita mga tawong plastik nga maayo lang sa atubangan apan manglibak o magbagutbot diay sa likuran. Mga membro sa Partido kitang hugot nga migunit ug mibarog sa mga nahiusahan. AK

Ang Mindanao Coal-Fired Power Plant

Angay Ibasura

Usa ka planta nga magmugna og 210 *megawatts* nga gahum-dagitab ang gikatakdang tukuron sa 85 ektaryas nga luna sa Sitio Tayum ug Sityo Lasac 2 sa Balacanas ug Sityo Lasac 1 sa San Martin, Villanueva, Misamis Oriental sulod sa PHIVIDEC area. Nagkantidad kini og $ 300 milyon o P 15 bilyon diin ang 30% niini gigahin sa pagtukod sa anti-polusyon nga kahimanan. *Coal* ang sugnod sa maong planta nga binarko-barko nga angkaton gikan sa laing nasud. Gipanag-iyahan kini sa State Power Development Corporation (SPDC) sa pamilyang Roxas ug sa langyawng partner niini nga Steag Ag sa Germany.

Kini ang nakitang sulbad sa reaksyonaryong gobyerno sa pagnihit sa elektrisidad diri sa ato tungod sa ginalantaw nga pagkunhod sa kuryente nga mamugna sa mga *hydroelectric plants* sa mga suba sa Agus ug Pulangi sa mosunod pang nga mga tuig. Natural nga nagmabaw ang Lake Lanao, Pulangi River ug uban pang mga suba ug kasapaan tungod sa walay puas nga pagpamutol og kahoy sa atong kalasangan ug *watershed areas*. Sulod sa taas nga katuigan, inutil ang reaksyonaryong gobyerno sa pagkontrol niini ug gani ang mga dagkung pulitiko pa ug mga upisyal sa lokal nga gobyerno, militar ug nga nasudnong ahensya ang mga logger mismo.

Kusganong gibabagan sa naapektuhang katawhan sa Villanueva ang maong proyekto tungod kay seguradong mapalagpot dinhi ang 100 ka pamilya nga gilangkuban sa 500 ka tawo nga kabahin lang sa 563 ka bubong nga may populasyong 5,223 sa baryo sa Balacanas ug San Martin. Maapektuhan usab ang dagat sa Balacanas nga may gilapdong 1,200 ektaryas nga nagsilbing pangisdaan sa daghang gagmayng mangingisda dinhi kung asa may abereyds nga18 metriko toneladang nagkadaiyang isda ang makuha dinhi matag tuig.

Gisupak usab kini sa mga grupo ug indibidwal nga nagpakabana sa pagpanalipod sa kinaiyahan dinhi sa Misamis Oriental, sa Pilipinas ug bisan sa gawas sa nasud tungod sa grabeng polusyon ug kadaut sa kinaiyahan nga idulot niini dili lang sa tugkaran ug palibot mismo sa planta kung dili sa dakung bahin sa Region X nga maapektuhan niini. Ang Archdiocese sa Simbahang Katoliko sa Cagayan de Oro, mideklara usab sa ilang pagsupak niini nga proyekto.

Nahimong kontrobersyal kining maong proyekto tungod sa daghang kwestyonableng mga sirkumstansya sa pag-abrubar niini. Giduso sa rehimeng Arroyo ang pagtukod niini bisan kung klaro nga abagahon sa katawhan ang balayronon sa pag-opereyt niini. Hilabihan ka mahal kining karaan ug mahugaw nga teknolohiya sa pagmugna og elektrisidad nga mopapas-an sa katawhan sa P530 milyon matag tuig sulod sa 25 ka tuig sa dagway sa subsidyo sa gobyerno aron lang kini moandar.

Pugos nga gipatulon sa mga imperyalista ang *coal plant* kanatong mga Pilipino aron madispatsar ug makwartahan pa nila ang ilang mga surplas nga teknolohiya ug kahimanan ug makahakop og dakung ganansya pinaagi sa pag-usura sa ilang kapital nga kwarta nga buhian para sa maong proyekto.

Walay laing mabulahan niini kundili ang German nga kumpanyang Steag Ag, ang mga langyawng usurerong bangko, langyawng kontraktor nga maoy motrabaho, burges kumprador nga pamilyang Roxas ug mga kawatan nga mga burukrata nga nakatigbas sa pagpapel sa pagtukod niini nga planta.

Ang SPDC usa sa kapin sa 30 ka *independent power producer* (IPP) nga gikontrata sa gobyerno aron mosuplay og kuryente ngadto sa National Power Corporation. Kini nga kontrata molungtad sa 25 ka tuig. Sulod sa maong gidugayon, ang ilang mamugna nga kuryente paliton sa gobyerno. Magamit man o dili ang ilang namugna nga elektrisidad, obligado ang gobyerno sa pagbayad. Ang presyo sa pagpalit sa kuryente, ipasikad sa gasto sa pagtukod sa ilang mga planta ug giseguro nga moganansya ang ilang pagpamuhunan dinhi.

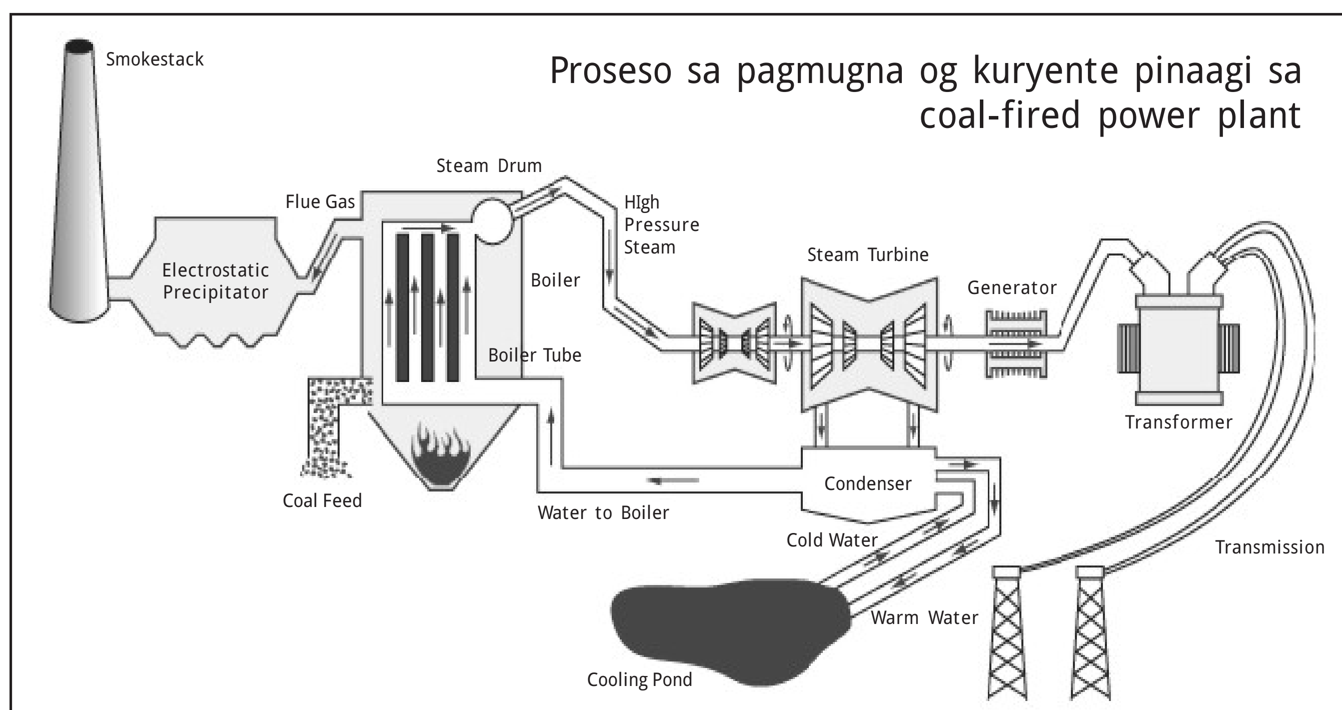
Tungod sa kadako sa gasto sa pagtukod sa *Mindanao Coal-Fired Power Plant*, natural nga mahal ang presyo sa ilang mamugna nga kuryente. Ug tungod kay nahiktan sa langyawng utang, apektado ang pagpresyo sa kuryente sa pagsaka sa bili sa dolyar ug presyo sa pag-*import* sa *coal* gikan sa laing nasud. Mosugot kita og sa dili, seguradong dugang palas-anon nato kini nga motatak sa atong bayronong PPA diha sa atong *bill* sa kuryente.

Ang argumento sa mga nagaduso niini nga proyekto nag-ingon nga ang pagsupak sa pagtukod niini mao ang pagsupak sa "kalamboan", wala kunoy panglantaw para sa umaabot. Kay kun dili kuno kini matukod, mag-atubang kita sa krisis sa pagnihit sa kuryente sa mosunod nga dekada.

Ang wala nila nakita mao ang kamatuoran, nga tungod niini nga planta ug sa samot nga pagmahal sa kuryente nga mugna niini, sa mosunod nga dekada – *BROWN OUT* kitang mga kabus. Seguradong maputlan ra gihapon kita sa linya tungod kay dili na kita makaapas sa kamahal sa bayronon. Wala pod kini nagpakabana sa mahimong dangatan natong mga kabus atubangan sa dakung hulga sa atong maayong panglawas, atong panginabuhian ug pagkagusbat sa kinaiyahan.

Kini nga kahimtang tataw nga nagapakita sa pagka-itoy sa reaksyonaryong kagamhanan nga walay lipod-lipod nga nagatugyan sa batakang serbisyo sa katilingban sama sa eklektrisidad ngadto sa kamot sa mga langyawng tigpamuhunan. Imbes nga panalipdan ang nasudnong interes ug kaayuhan sa katawhan, gibahog hinuon kita sa Steag Ag ug iyang mga kakunsabo aron samot kitang pug-an. Klaro nga wala kini laing gihunahuna kundili ang inulipon nga pagpatuman sa *neoliberal* nga palisiya sa iyang imperyalistang agalon sa pribatisasyon, deregulasyon, liberalisasyon ug de-nasyonalisasyon. Anti-katawhan ug anti-kabus kini nga proyekto busa angay ibasura.

Samtang padayon ang pagsupak sa katawhan aron mababagan ang pagtukod niini, atong iawhag nga padayong pakusgon sa katawhan ang pagsuporta sa armadong rebolusyon nga maoy hingpit nga makapakgang sa bisan unsang pakana sa mga langyawng monopolista ug ilang lokal nga mga hinanib. Sa umaabot, makakita ra sila og haum nga punitibong aksyon sa tukmang panahon. AK

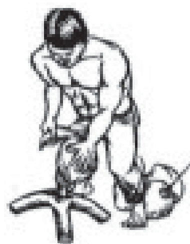

Unsa ka Grabe ang Pyudalismo sa Misamis Oriental?

Nasayud ba kamo nga ang pinakadakung bahin sa 30,807 ektaryas nga kalubihan sa Gingoog City anaa lang sa kamot sa 11 ka pamilya? Ang mosunod mao ang pipila sa mga AGALONG YUTAAN sa Gingoog:

1. **Pamilyang Lugod**: Ang ilang yuta anaa sa pinakamenos 10 ka baryo. Makita kini sa Poblacion. Anaa sab sa San Luis, Agay-ayan, Lunao, Pigsaluhan, San Miguel, San Juan, Kalagonoy, Binikalan. Ang ilang mga yuta dili tanan sa ilang ngalan ang nakabutang. Dunay tipong-dummy nga nagapapel ug maglisod ang DAR pagpatuman sa CARP kay daghan ang gipanghatag nga donasyon sa lokal nga gobyerno. Gibanabanang mokabat sa 5,000 ektaryas ang ilang kayutaan nga gitamnan sa lubi ug lansones. May mga commercial buildings nga gipaabangan, may eskwelahan, sole *distributor* sa coke, may *rural bank*; *contractor* (maoy nakadaog sa bidding sa paglampas sa kalsada gikan sa Salay paingon Gingoog).
2. **Rodriguez**: Ang kayutaan anaa sa San Luis, Agay-ayan, Lunao, San Juan; banabana iyang yuta mga 500 ektaryas nga gitamnan sa lubi ug lansones; nangampanya sa iyang mga saup nga mananom og bulanghoy nga Kamanting; naay poultry sa Minlagas; naay pastohan sa baka sa Agay-agayan ug Lunao, may tindahan,
3. **Pamilyang de Lara**: Ang kayutaan anaa sa Mangiskis, Punong, Daang Lungsod, Lunao, Poblacion nga gitamnan sa lubi ug lansones; naay fishpond;
4. **Reyes**: Naay yuta sa Poblacion, Minlagas, San Juan, Agay-ayan, Lunao, Badiangon,
5. **Fernandez**: Anaa ang kayutaan sa Punong, Santiago, Libon, Poblacion.
6. **Guanzon**: Ang kayutaan anaa sa Kipuntos, Kahulogan, Cabuyoan
7. **Pelaez**: Ang kayutaan anaa sa Kipuntos, San Luis, Medina

8. **Quis**: Anaa ang kayutaan sa Punong, Daang Lungsod, Libon
9. **Moreno/Ranises**: Naa ang yuta sa Poblacion; tag-iya sa Bagong Lipunan bus (37 ka buok); naay gasolinahan, naay satellite cable, tag-iya sa Bagong Lipunan Hospital, naay *hardware*; naay *rural bank* sa Talisayan
10. **Teneza**: May yuta sa Binikalan, Alagatan, Kapitulangan, Kipuntos, San Miguel.
11. **Militante**: May yuta sa Samay, Libon, Libertad, Anakan, Sampinit, Maribucao, Tinabalan; usurero sab; mga maestra anha mag-utangan sa iya sa tag-20%.; naay *hardware*, *grocery*, *stockholder* sa eskwelahan sa UCCP (GCJC)

MGA *BUYER/SHIPPER* SA SAGING SA MISAMIS ORIENTAL

1. **Joe Manticahon**: Ang iyang erya sa pagpamalit anaa sa Salay, Lagonglong, Sugbongcogon, Gingoog, Jasaan, Balingasag. Establisado na kini siya ug daghan ang iyang mga ahente sa kabukiran. Sa kasamtangan kagawad kini sa Sanggunian sa Lagonglong. Dunay siyay stall sa saging sa Manila nga gidumala sa iyang igsoon.
2. **Gadrinab**: Anaa ra sa Balingasag ug Lagonglong ang iyang erya. Dili kaayo lapad ang iyang langkob.
3. **Gomez**: Anaa sa Lagonglong, Balingasag ug Salay ang iyang erya.
4. **Rosa**: Anaa sa Lagonglong, Salay, Baligasag. Dili kaayo dako ang iyang erya ug dili sab siya dako nga *buyer/shipper*.
5. **Sonny Tan**: Salay, Balingasag, Lagonglong, Claveria
6. **Salome**: Salay, Lagonglong
7. **Ranedo**: Binuangan
8. **Nora Gentalian**: Balingasag, Lagonglong, Salay,
9. **Calolo**: Balingasag, Salay, Lagonglong
10. **Tino/Chona**: Balingasag, Lagonglong, Salay, Jasaan, Claveria
11. **Teresa Sungkit**: Balingasag, Jasaan

Kasong Gitun-an sa Netong Kita sa *Shipper* sa Usa ka Kilong Saging

Pagpalit sa *buyer/shipper* matag kilo sa saging	P	8.50
(gikonsidera nga *"big"* tanan)		
Gasto sa *van*/kilo		2.43
Pagkaon sa labor matag kilo(400)		0.10
P3000 gasto/truck		0.76
P1000 bayad sa labor		0.25
P1000 bayad sa iskohe		0.25
P200 SOP tsekpoint		0.05
	P	12.34
Halin sa *shipper* (pagbaligya niya ngadto sa *consignee*)	P	14.00
Kuhaan sa gasto matag kilo		12.34
	P	1.66

P1.66= kita sa buyer/shipper matag kilo. Klaro nga sa matag kilo pa lang dako na ang iyang ganansya. Kun pilopiloon kini ngadto sa pipila ka libong kilo klaro kaayong dako kaayo og kinitaan ang buyer.

Kining P8.50 gibase na sa kasamtangang presyo sa pinalitay. Kun ibase kini sa miagi diin tag-P7-8.00 lang ang buying price sa mga buyer didto na sa kalsada seguradong mas dako pa ang kitaon sa mga buyer/shipper.

Note:
1. Ang usa ka van mosulod og 3,900 kilos nga saging.
2. Sa pagpalit sa consignee sa mga saging ang ilang kompyutasyon sa dayong dawat, katunga niini ang ikategorisang "big".(ex. Delivery: 100,000 kilos. Ang 50,000 kls niini gikategorisang "big". Ang uban "small" na).

Peso ra ang Puhonan

Sa usa ka elektoral nga pangampanya dunay tulo ka mga kandidatong nagpapili pagka-mayor sa usa ka lungsod sa Misamis Oriental. Panahon sa ilang pakigpulong gilakbitan nila ang ilang kasaysayan sa kinabuhi kun giunsa nila pagpatigbabaw ang kalisod sa panginabuhi hangtod nga medyo naharuhay na ang ilang pagkabutang.

Kandidato 1: Sa pag-abot ko niining lungsora 20 ka tuig na ang milabay wala koy laing dala nga kuwarta kun dili ang nabilin sa akong pamasahe sa barko nga usa ka libo ka pesos (P1,000). Kini ang akong gipuhonan pagpamalit og botelya hangtod nga inubanan sa kakugi ug pagdaginot nakaabot ako niining kasamtangang gibarugan nako sa katilingban. (palakpakan ang mga tawo).

Kandidato 2: Ako sa pag-abot ko diri disiotso na ka tuig ang milabay wala gyod koy laing kuwarta gawas sa kinyentos pesos (P500) nga gipabalon sa akong ginikanan. Apan pinaagi sa hustong diskarte, nagluto-luto ko og siyakoy nga akong gibaligya sa eskwelahan hangtod nga ang ganansya nako sa matag adlaw nagkadako ug nakapabarog ra ako og tindahan sulod sa duha ka tuig. (palakpakan na usab ang mga tawo).

Kandidato 3: Ako sa pag-abot ko diri napulog lima ka tuig kanhi tapot lawas lang gyod ko. Wala gyod koy laing kuwarta gawas sa usa ka peso nga mao na lay nabilin sa akong bulsa. Apan inubanan sa hustong diskarte ang peso nako nakapabarog og usa ka parmasya. (Walay namakpak. Hilom kaayo. Naglibog ang mga tawo giunsa sa peso pagtukod og parmasya. Unya naay wala kaagwanta nangutana giunsa diay niya pagdiskarte).

Kandidato 3: Kadtong akong peso akong gipalit og stamp ug nagpadala ko og sulat sa akong amahan. AK

Reyd sa Detatsment Nagmadaugon

MISAMIS ORIENTAL. malampusong nakontrol sa *oversized platoon* nga yunit sa BHB ubos sa Eking Balacuit Command ang *patrol base* sa Bravo Company sa 9 IB sa Lantaka, Kibanban, Balingasag niining Hunyo 3, human sa kapin kun kulang 30 minutos nga sinukliay og bala nga miresulta sa kamatayon sa tim lider sa maong detatsment nga si Cpl. Wilfredo Simbahon ug pagka-angol sa usa ka Cafgu. Naklining sa maong TO ang unom ka mga ripleng M14 ug pito ka ripleng Garand ug ubay-ubay nga mga bala ug kahimanang militar. Resulta kini sa pagbulig sa masa nga maoy naghimo sa makuting pagsusi sa kahuyangan sa maong detatsment.

Sa pag-abot sa reimporsment sa kaaway nga tropa layo na kaayo ug luwas na nga nakaatras ang BHB. Ang maong malampusong TO maoy bunga sa halos usa ka bulang paniktik, kakalit sa atake ug kamamugnaon.

AGUSAN DEL SUR. gireyd sa NPA ang detatsment sa Cafgu didto sa Zamora, Talacogon kaniadtong Pebrero 16, 2003. Naklining ang tanang 10 ka HPR sa mga Cafgu sa maong reyd nga wala gani makasukol bisag gamay.

Mga Panatikong Tadtad nga Kublan sa Bala sa NPA Nadutlan

BUENAVISTA, AGUSAN DEL NORTE. Kaniadtong Disyembre 30, 2002 didto sa sityo Langan-langan, Ginabsan sa may alas 8:00 sa buntag nakit-an sa duha ka panatikong Tadtad ang BHB nga nagpormasyon. Human niini nagsige og pangistorya ang maong mga panatiko nga makiggubat sila sa NPA. Misugyot ang mga masa nga estoryahon ang maong mga panatiko. Apan dihang ila kining giestorya nangisog hinuon kini ug miaksyon paggunit sa ilang sundang. Apan abtik usab ang BHB nga mikablit sa gatilyo sa armalayt. Natuali si Venerando dela Pena ug ang iyang uyoan.

Ambus Ganansya Gihapon

AGUSAN DEL SUR. Enero, 2003. Ambus sa Km 26. Lugar: Mahayahay San Luis. AFP upat ka regular. BHB *oversized squad*. AFP, mga *trainor* sa ipahigayon unta nga treyning sa CAFGU sa barangay Binicalan. BHB mga baguhan pa pero andam ug naghinamhinam makigsangka. Milungtad og 17 minutos ang pagbinaylo-ay og buto. Napatay ang tulo (3) ka regular tropa sa AFP. Nakalas ang duha ka BHB. Nakuha sa BHB ang duha (2) ka M16 nga riple ug mga bala ug *vest* niini. Nakuha sa AFP ang usa ka M14 sa BHB. Ganansya gihapon di ba?

Luyo sa kabag-o pa sa BHB nga nakig-away batok sa maayo pagka-treyning nga kaaway nagmadaugon pa gihapon ang BHB pinaagi sa sangkang dali lang daugon (ambus). Makita gyud ang kaandam ug kadasig niini nga nakigsangka. Masud-ong sa ilang mga nawong ug mabati sa ilang mga paambit ang maong kadasig. Mayorya sa BHB wala pa makakuha og treyning militar ug mao pay pagpabuto niini sa armas. Subay sa ilang mga paambit daghang pagtulun-an ang ilang nakutlo sa maong sangka ilabina sa hisgutanang disiplina panahon sa pagposisyon. Sa kinatibuk-an, nasulayan gayud ang mga BHB sa pakigsangka ug napamatud-an nga andam gyud sa pakig-away sa iyang mga kaaway!

Rebolusyonaryong Pangayaw

AGUSAN DEL SUR. Kaniadtong Dec 12, 2002 didto sa Kibulak, Binikalan, San Luis malampusong giatake sa yunit sa Jabbar ang iliyan (morag detatsment) ni Balantinaw . Si Balantinaw usa sa responsable sa pagtraydor nga miresulta sa kamatayon sa duha ka mga kadreng naglihok sa erya sa lumad kaniadtong 1998. Gikaintapang siyang kontrarebolusyonaryong mangangayaw nga Talaandig-Banwaon nga grabeng nanghasi sa iyang mga katribo. Duha ka na ka lumad ang iyang napatay ug daghang hinipusan nga humay sa mga silingang komunidad ang iyang gipangkawat ug ang mga bugawan (hipusanan sa humay) iyang gipangguba aron magutman ang mga Lumad nga wala modapig kaniya. Gisuportahan kini siya sa 36th IB ug ni Benhur Mansulunay, bangis nga CAFGU ug mini nga lider Lumad nga sinaligan sa militar.

Subay sa lumadnong kahanas sa pagpangita, natultolan ra gayud sa Jabbar ang sekretong iliyan ni Balantinaw ibabaw sa usa ka sigpit nga tagaytay taliwala sa lasang. Tubag sa kontrarebolusyonaryong pangayaw–***rebolusyonaryong pangayaw!***

Ang Jabar gilangkoban sa 13 ka mga FT samtang 15 usab ang gikan sa mga MB. Unom tanan ang napatay sa pundok ni Balantinaw lakip na niya samtang sa bahin BHB, usa ang kaswalti.

Gawas nga nakakuha og armas dako usab ang politikanhong kadaugan sa kamatayon ni Balantinaw. Ang iyang kamatayon nakapamenos sa determinasyon sa uban pang susama niya nga makig-away sa rebolusyonaryong kalihukan busa sa iyang kamatayon nahupay ang kabalisa sa mga masa, napabwelo ang pagpanguma, napahibalik ang normal nga aktibidad sa mga silingang komunidad ug napasayon ang pag-organisa sa maong mga lugar.

Busa ang iyang kamatayon naglabay og mensahe nga walay si bisag kinsa ang makalikay sa rebolusyonaryong pagsilot kun ilang pagaluiban ang rebolusyonaryong kalihokan. Sa pag-atras na sa Jabbar daghang mga masa ang nanguban nga mga kadugo ni Balantinaw aron mamalhin na pagpuyo.

Punitibong Aksyon Batok Sa PTFI

AGUSAN DEL SUR. Kaniadtong Agosto 28, 2002 sa may alas 11:00 sa gabii gidubdoban sa usa ka iskwad nga BHB ang mga bug-at nga mga ekipos sa PTFI didto sa Purok 7, Zellovia, Talacogon isip silot niini sa wala pagtubag sa demanda sa katawhan sa maong dapit. Mokabat sa P4 milyones ang nahimong kadaot sa ilang makinarya. Napaig ang buldoser ug *pump/ sprinkler* dihang gibutangan kini og trapal ayha pa buboi sa gasolina.

Operasyong Isparo Misilot sa Usa ka Abusadong Sarhento sa Army

BUTUAN. Sa milabayng Disyembre 23, 2002 usa ka SSgt. Juanito Julom sa Scout Ranger Company nga nakabase sa Awa, Prosperidad, Agusan del Sur ang gipahamtangan sa silot sa kamatayon didto sa Tungao, Butuan City sa usa ka tim sa NPA nga gikan sa regional NPA unit. Ang desisyon nakab-ot gumikan sa reklamo sa mga masa sa maong dapit lambigit sa abusadong kinaiya sa reaksyonaryong sundalo sama sa pagpanghukhok og kuwarta gikan sa mga masa ug sa mga gagmayng negosyante ug sa iyang morag *drug addict* nga kinaiya nga kasagaran mosangpot ngadto sa iyang pagpangulata nga wala tuyoang nakatan-aw lang sa iya.

Adunay dula sa *basketball game* dihang gipakanaog ang hukom busa ang tim sa BHB wala maglisod pagliot paduol kaniya. Ang oras kapin kun kulang alas 9:00 sa gabii. Mihinayhinay pagduol ang tim sa BHB sa likod sa target nga nakalingkod sa bangko. Dihang usa na lang ka metros ang gilay-on sa *triggerman* sa target iya dayon kining gikablitan. Maayong pagkaigo sa tangkugo kini ug nalup-og dayon. Gipunit dayon sa suporta ang pusil ug sa kalit nahanaw sila sa kangitngit.

Ang aktibong suporta sa masa diha sa pagpaniktik, pagpaposte ug pinansyang pamasahe gawas pa sa elemento sa pagka-sekreto ug sorpresa mao ang yaweng *factor* sa kalampusan sa operasyon. Ang mga masa sa dapit ilabina niadtong nakatilaw sa bug-at nga kamot ni SSgt. Julom naghudyaka sa hilom sa kamatayon sa ilang gikasilagan.

Madaugong Taktikal Opensiba sa Bukidnon Napahigayon

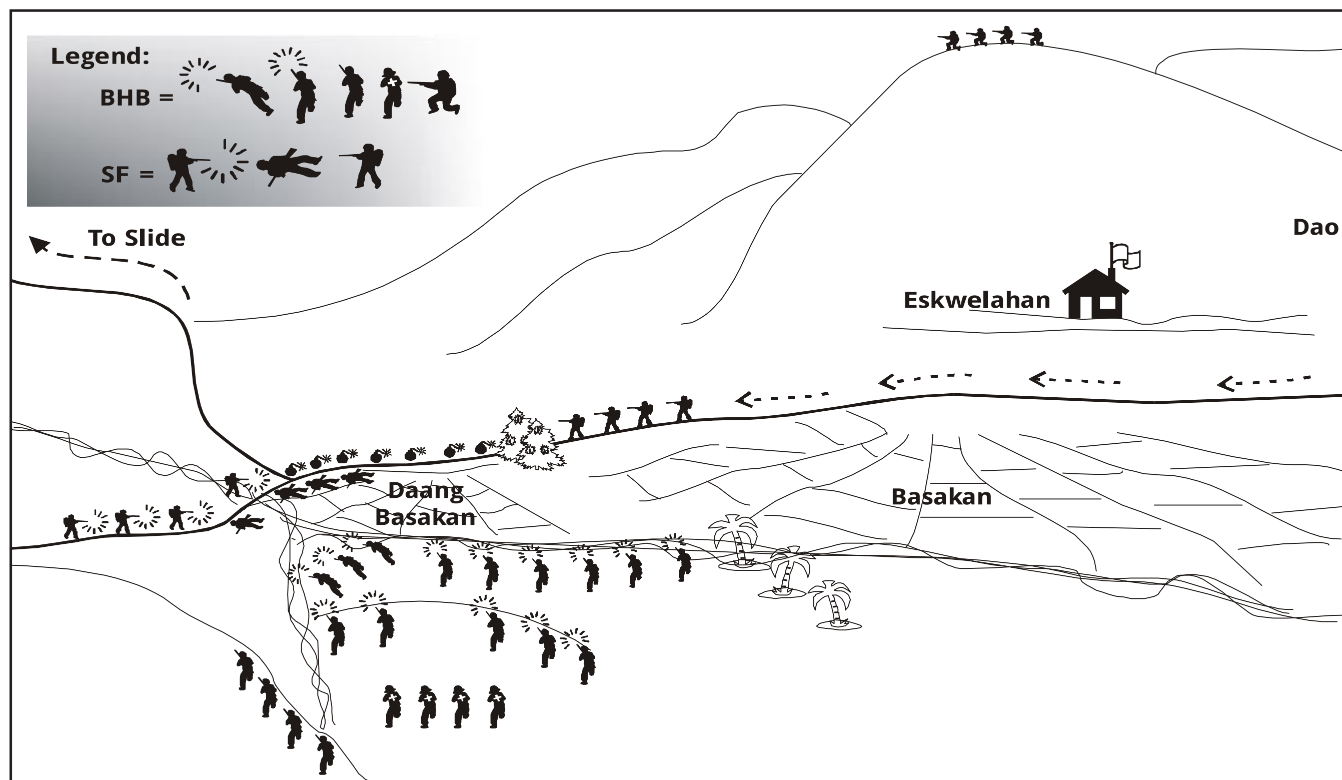
BUKIDNON. Petsa 29 sa Marso 'ning tuiga giambus sa usa ka platong yunit sa BHB ubos sa Ernesto "Boyboy" Roa Command ang usa ka iskwad sa 31st coy sa 5th SF battalion didto sa Dao, San Fernando. Mokabat sa duha ka oras ang panagsukliay sa bala nga misangpot sa kamatayon sa upat ka tropa sa kaaway ug pagka-klining sa duha ka tag-as og kalibreng pusil. Usa ka baby M60 ug usa ka M14. Sa bahin sa BHB usa ka elemento ang nagbuhis sa kinabuhi samtang duha usab ang naangol apan dili kaayo grabe.

Disyembre 2002 pa natibuok ang pagplano sa maong TO pinaagi sa KNG subay sa datos nga nakalap sa pipila na ka bulan. Kada semana magpatrolya gyod ang usa ka iskwad sa 31st coy SF ubos sa 5th SF battalion. Mosulod sa baryo nga halos dili magpakita sa mga masa. Mokomando sa mga lasang, poste, ubp. Ang lungsod sa San Fernando adunay 2 ka coy sa Special Forces nga mao ang 25th nga naa sa Kalagangan ug ang 31st nga naa sa Nam-nam. Apan ang Command Post sa 2 ka Coy naa tanan sa Halapitan nga maoy sentro sa San Fernando.

Apil usab sa naplano mao nga ikonsentra ang pwersa sa ilunsad nga TO aron masulayan ang ubang pwersa sa ubang yunit nga wala pa makaapil sukad og TO ilabina kadtong mga bag-ong pultaym. Ang tumong sa TO nag-una mao ang pagtubag sa kakulang sa armas ug ang mulo sa masa batok sa kaaway nga grabe nakapangabuso sa mga masa sa lugar.

Unang semana sa Pebrero miplastar na ang pwersa daplin sa haywe sa Halapitan paingon sa Kalagangan. Apan wala kini matigayon nga plano kay dunay miambak sa pwersa busa miatras pod dayon ang pwersa sa giposisyonan.

Mibalhin na usab ang pwersa sa laing *pattern* pero wala man maong gibalikan na usab ang unang giposisyonan kay wala ra man nabisto ug kadtong miambak napaloap nga naa ra. Apan taud-taud sa pagplastar wala nay miagi maong mibalhin na usab sa laing *pattern* pero kay wala man gihapon busa nakahukom ang koman nga maoy trabahuon ang *pattern* sa Dao diin kada semana mosulod gyod sa maong lugar ang pwersa sa kaaway nga nakadetatsment sa Bugka, San Fernando, Bukidnon. Medyo gikapoy na gyud ang pwersa nga nagapadulong sa katapusang *pattern*. Mga usa ka adlaw kini nga

lakwon gikan sa ilang unang giposisyonan pero tungod sa determinasyong makasakmit gyod og armas, miadto gyod ang pwersa.

Sa Dao mga tulo na ka adlaw nagplastar ang pwersa sa giposisyonan ayha nahitabo ang ambus. Marso 28 ang impormasyon nga nadawat sa koman nga wala nay pwersa sa kaaway sa detatsment sa Bugka. Ang Bugka ug Dao dili momenos sa usa ka oras nga baklayon. Nianang pagkahapon sa Marso 28 nahibaw-an nga ang kaaway tua na sa Lagoyloy sakop nga komunidad sa Dao ug lasang nga bahin. Nangandam na ang pwersa. Kahinam ug kakulba ang maobserbahan sa pwersa. Ala una y medya natriggeran ang 12 ka buok nga kaaway, 5 niini regular samtang 7 usab ang CAFGU. Tunga-tunga sa *volley of fire* sa BHB, nakabalos ang 4-5 ka kaaway nga nakasaylo sa *killing zone*.

Usa sa BHB ang milabay og granada tungod gyod sa posisyon sa kaaway luyo sa bato ug nahunong ang pagpabuto niini nga nagsige og paninggit sa ubos nga bahin sa sapa. Ang squad 2 padayon sa pagsuporta pamusil sa kaaway nga nakapugong.

Nakamaniobra ang kaaway sa atbang nga bungtod ibabaw sa sapa/dalan ug namusil sa kauban. Gibalosan kini ug gibundakan sa M203 ug RG ang plastar sa kaaway. Medyo nahunong ang buto sa kaaway. Usa ka team sa squad 3 ang gipa-*assault*/klining na dayon sa mga armas/bala, pack sa kaaway. Human niini miatras dayon ang BHB dala ang usa ka baby M60 *machinegun* ug usa ka M14 ngadto sa luwas nga lugar.

POW nga Sarhento sa 60th IB Gibuhian na sa NPA

Ang tigpamaba sa NDF-Mindanao nga si Ka Oris namahayag sa usa ka interbyu sa prensa nga gibuhian na ang POW nga si Sgt. Ramiro Lawas sa 60th IB nga nabihag sa NPA kaniadtong Abril 4, 2003 human sa mapangahasong reyd sa NPA didto sa Nabunga, Boston, Davao Oriental. Ang maong reyd sa kampo sa 60th IB misangpot sa pagkamatay sa 10 ka mga regular nga tropa sa AFP ug pagkaangol sa laing 12 pa. Nasakmit sa BHB ang 8 ka M16, 1 ka M203 *grenade launcher* ug 1 ka 60 mm mortar.

Gitahan sa Merardo Arce Command ang buhing lawas ni Sgt. Ramiro ngadto sa mga representante sa ICRC nga wala na ipaagi og negosasyon tali sa gobyerno kay luoy na kaayo ang maong sundalo nga wala na gani balibaliha sa iyang yunit nga nahilunaan. Itahan usab kini sa ICRC ngadto sa grupo sa *peace advocate* kinsa mao na usab ang modelegar sa nahisgutang sundalo ngadto sa iyang pamilya ug dili sa iyang yunit.

Sumala pa ni Ka. Oris giayo pagtratar ang maong sundalo ug gitambalan pa subay sa CARHR-IHL ug sa Tulo ka Batakang Lagda sa Disiplina ug Walo ka Puntong angay Timan-an.

CO sa 28th IB Naambusan sa Veruela

Sa milabayng semana giambus sa usa ka yunit sa BHB ang CO sa 28th IB nga si Lt. Col. Oscar Solano uban sa iyang *convoy*. Samaron ang tulo ka mga tropa sa 28th IB sa maong ambus.

Sumala pa ang maong *convoy* ni Solano mopaingon unta sa detatsment sa CAFGU didto sa Sinugbong, Veruela, Agusan del Sur dihang napanimahoan sa BHB busa giatangan dayon ang dalan. Naangol sa maong ambus ang mga PFCs nga silang Edwin Cabros, Benard Berbon ug Raul Ogoc.

Tenyente sa Navy Nadis-armahan

BUENAVISTA, AGUSAN NORTE. Nagpatrolya ang usa ka platong BHB sa may alas 7:00 sa gabii didto sa sityo Dalaw-an, Rizal, Bunenavista, Agusan del Norte dihang natagboan nila ang maong sundalo kauban ang usa ka agalong yutaan. Nagpatuo sila nga mga army ug girekisa dayon nila kini. Nakuha sa BHB ang usa ka *night vision riflescope*, usa ka kalibre .45 ug usa ka *cellphone*. Napahigayon kini kaniadtong Disyembre 20, 2002.

Sarhento sa 30 IB Giaresto sa BHB

BUENAVISTA, AGUSAN NORTE. Usa ka kanhi sarhento sa 30 IB nga nag-*treasure hunting* ang giaresto sa BHB kaniadtong Disyembre 18, 2002 didto mismo sa iyang balay sa baryo Malapong sa may alas 12:00 sa udto. Atol nga naniudto ang maong kanhi sundalo uban sa iyang mga kaubang namulawan. Gipakanaog sa BHB ang tanang mga tawo sa taas sa balay ug pagkahuman girekisa nila ang tanang mga bag ug mga pack. Nakuha nila ang usa ka kalibre .45, usa ka granada, ug usa ka *cellphone*.

Mga Mamumuo sa NALCO Nagpiket

TUNGAO. Mokabat sa 600 ka mga mamumuo sa nabangkarotang Nasipit Lumber Company, kansang *logging operations* kanhi nahimutang sa Tungao, Butuan City ang nagpiket sukad niadtong Septyembre 4, 2002 aron ipanghingusog nga bayran sa kumpanya ang ilang sweldo ug ubang mga benepisyo nga wala mahatag kanila. Giduyugan sila sa ilang mga pamilya, mga mag-uuma gikan sa sikbit nga kabaryuhan, sa simbahan sa Tungao, mga propesyonal ug uban pang mga indibidwal, organisasyon ug grupo nga nagpakabana sa ilang suliran.

Mokabat sa P 294 milyon nga *backwages* ug *premium benefits* ang kubrahonon sa kapin kun kulang 3,000 ka mga trabahante sa NALCO nga ilang gihagoan sukad pa sa dekada '80 diin P 74 milyon niini ang *claim* sa Tungao Workers Association (TUWAS). Ang P 220 milyon mao ang bayronon sa kumpanya ngadto sa mga trabahante sa Anakan Lumber Company – igsuong kumpanya nga anaa sa Anakan, Gingoog City ug sa Phililippine Wallboard Corporation nga anaa sa Nasipit, Agusan del Norte. Napulog tulo na ka tuig ang milabay diin gisalig sa mga mamumuo ang ilang paglaom diha sa kompaniya ug sa saad sa Department of Labor and Employment (DOLE) nga bayran ang ilang mga *backwages*. Hangtod karon, nagpabilin kining usa ka saad.

Sa wala pa kini, midangop ang mga mamumuo sa tanang legal nga mga pamaagi. Duha ka higayon nilang napadaug ang kaso. Nagmando ang Supreme Court sa NALCO sa pagbayad sa mga trabahante sa ilang mga *backwages*. Apan wala mapatuman ang desisyon tungod sa paghiphip sa kompaniya sa mga kadagkuan sa DOLE sa Region 10.

Sa unang kwarto sa miaging tuig, mideklarar ang NALCO og *bankruptcy*. Busa sugod niadto, ang tanang kabtangan sa kumpanya gibutang ubos sa pagdumala sa gitudlo sa hukmanan nga *liquidator* nga si Atty. Monico Jacob. Sa usa ka dayalogo nga napahigayon tali sa mga mamumuo ug kang Atty. Jacob, misaad ang naulahi sa pagbayad sa mga mamumuo kung mahalin na ang mga kabtangan sa kumpanya. Wala uyuni sa mga trabahante ang gipresentar ni Jacob nga awtomatik nga paggahin og 40% sa halin sa kabtangan alang sa administratibong galastuhan. Buot ipasabot, ang *claim* sa mga trabahante didto na lang kuhaon sa 60% sa halin nga mao pay kuhaan sa balayronon buhis sa munisipyo.

Bunga sa pagkadismaya sa ilang pagka way dag-anan atubangan sa reaksyonaryong hukmanan, nakahunahuna ang mga mamumuo sa pagpalaban sa NPA aron makab-ot ang hustisya nga dugay nang gihikaw kanila sa kumpanya. Nakita nila ang pagka-inutil sa DOLE, korte ug uban pang ahensya sa paglaban sa ilang katungod.

Sa ilang hinugpong nga paglihok, napanghingusog nila ang pagpatuman sa desisyon sa korte sa pag-*award* ngadto kanila sa mga daang mga kahimanan ug makinarya. Nabaligya nila ang mga *scrap* nga puthaw nga anaa sa *compound* sa *logging camp* sa Tungao, nakatigom og pundo alang sa paglahutay sa ilang pakigbisog ug may bahin nga nagahin ngadto sa mga indibidwal nga membro ug ilang pamilya. Nakamatngon ang mga mamumuo nga wala gyud silay igong kusog sa pagsustine sa ilang pakigbisog kung sila-sila lang busa nakita nila ang panginahanglan sa dugang pang pagpalapad ug pagpalig-on sa ilang organisasyon ug pagpakighiusa ug pakigtinabangay sa ubang dinaugdaug ug pinahimuslang sektor ug hut-ong katawhan diha sa padayong pakigbisog alang sa nasudnong kalingkawasan ug demokrasya.

Mobilisasyong Masa Atol sa Peasant Week

GINGOOG. Panahon sa kasaulogan sa Peasant week, may 103 ka mga delegado gikan sa syudad sa Gingoog ang miuban sa rally paingon sa Cagayan de Oro. Ang grupong suporta maoy nagpahigayon nga makakuha og mga sakyanang masakyan sa mga mag-uuma ug mga kabatan-onang madasigong misalmot aron saulugon ang adlaw sa mga mag-uuma. Ang kapunongan sa mga mag-uuma nagpahigayon usab og usa ka dayalogo tali sa Dept. of Agrarian Reform Misamis Oriental (DARMO) kabahin sa problema sa mga mag-uuma sa mga baryo sa Binacalan, Alagatan, Capitulangan, Kalagonoy, Kipuntos ug San Miguel. Pito ka mga masang lider ang mitambong. Naglunsad usab sila og konprontasyon batok sa agalong yutaan nga si Beder Rodriguez didto sa DARMO. Apan wala motambong ang nahisgutang agalong yutaan.

Martsa Batok sa *Human Rights Violations* Gilunsad

OZAMIZ. Dul-an sa 1,000 ka tawo ang nagmartsa sa kadalanan sa lalawigan sa Misamis Occidental atol sa ika-54 nga anibersaryo sa 'Pangkalibutang Deklarasyon sa Tawhanong katungod' isip pagpakita sa ilang protesta ngadto sa rehimeng Macapagal-Arroyo sa padayong paglapas niini sa tawhanong katungod.

CAGAYAN DE ORO. Ang mga grupo sa tawhanong katungod miingon nga miusbaw ang kalapasan sa tawhanong katungod sa rehiyon itandi sa miagig tuig. Niadtong Disyembre 10, 2002, kapin sa 150 ka mga representante gikan sa *urban poor*, *workers*, *environmentalist*, *ex-political detainees*, kababayen-an, mag-uuma, mangingisda ug estudyante ang naglunsad og rali didto sa Magsaysay Park, Divisoria.

Sumala pa sa GABRIELA, dinhi sa rehiyon 77 ka mga kaso sa harassments, 39 ka pagpatay, ug 37 ka kaso sa pagpangguba sa kabtangan ang nakomiter sa PNP. Ang AFP adunay 26 ka kaso sa dislokasyon sa katawhan, 4 ka kaso sa pagpamomba, duha ka pagpang-*hamlet*, 12 ka pagpang-*strafing* ug interogasyon sukad a Enero sa miaging tuig.

Inisyatiba Alang sa Kalinaw Gisuportahan sa Katawhan sa Mindanao

CAGAYAN DE ORO. Kusganong napalanog sa kahanginan sa tibuok Mindanao ang popular nga sentimento sa katawhan alang sa kalinaw taliwala sa paglunsad sa reaksyonaryong gobyernong GMA sa kontrarebolusyaryong kinatibuk-ang gubat batok sa katawhan Moro niadtong bulan sa Marso.

Sumala pa sa usa ka lokal nga mantalaan sa Cagayan de Oro City, mokabat sa minilyon ka tigpaminaw sa tibuok Mindanao ang naminaw sa labing unang porum sa kahanginan niadtong Marso 15, nga gipasibaw pinaagi sa live *coverage* Bombo Radyo, RMN ug Angel Radio nga gipasiugdahan sa Mayor sa Cagayan de Oro City, Vicente Emano. Dinapit sa maong porum sila si Ka. Oris, tigpamaba sa NDF Mindanao, Ka. Allan Juanito sa Julito Tiro Command sa atong rehiyon ug si Bro. Al Haj Murad sa MILF.

Hugtanon usab nga mipadayag ang 15 ka Obispo gikan sa lain-laing Kristyanong kasimbahanan ingon usab sa mga representante sa Moro ug sa nagkalain-laing sektor sa katilingban sa pagsupak sa pagpahamtang sa *martial law*, *state of emergency*, kinatibuk-ang gubat nga palisiya sa rehimeng Arroyo ug direktang pagpanghilabot sa US sa pangsulod nga problema sa Mindanao. Giduso nila ang pagpadayon sa negosasyon sa kalinaw tali sa mga representante sa gobyerno ug sa mga representante sa mga rebolusyonaryong kalihokan aron sa pagkab-ot sa tinuod ug malahutayong kalinaw.

Sumala sa NBI: Mga Army, Polis Miabuso sa mga Bata sa Davao Youth Camp

DAVAO CITY. Usa ka ahente sa NBI ang mitestigos nga ang hiniusang Army ug Police team nga mi-reyd sa Third Kabataan Youth Camp sa miaging semana (Mayo 24, 2003) nga gilunsad didto sa Amoguis Farm, Upper Malagos, Baguio District, ang miabuso sa mga street children nga naghimo og *therapy* (pagpaalim nga *mental*). Ang NBI miingon nga nakakita siya sa mga unipormadong mga tawo nga sa kaulahian mga membro sa 73rd IB, mga polis ug mga Cafgu ang mipahapa ug mikulata sa mga bata ginamit ang ilang mga pusil. Gipang-uyog sa mga army, polis ug cafgu ang mga tent sa mga kabataang kababayen-an ug gimandoan sa pagpagawas sulod sa 5 minutos.

Grabeng kahadlok ang nasinati sa mga kabataan (mokabat sa 84 tanan) nga gani ang usa si Levi nagpangidaron og 12 anyos padayon pang mokapyot kang Peronita Sanchez ang camp director bisan usa na ka semana ang milabay human sa ngilngig nga panghitabo.

Apan gipanghilamakak kini ni Col. Eduardo del Rosario ang kumander sa 73rd IB. Sumala pa niya wala may pangabuso sa tawhanong katungod ang nahitabo panahon sa gihimong reyd.

NEPAL. Ang gobyernong Nepali ug ang Partido Komunista sa Nepal (Maoist) mideklara og usa ka hiniusang sispayr kaniadtong Enero 29. Sumala pa sa lider sa PKN nga si Prachanda, ang mga rebolusyonaryong pwersa nagkasabot sa demanda sa usa ka sispayr human ang gobyerno milibkas sa "teroristang" label sa PKN, sa ganting gitanyag alang sa ilang pagkadakop ug sa *arrest warrants* sa Interpol ngadto sa mga lider sa PKN.

Sa pikas bahin ang Prime Minister sa Nepal mipahayag sa iyang pagsuporta sa usa ka proposal pagbalhin sa gahum ngadto sa usa ka piniling gobyerno. Kini ang ikaduhang higayon nga ang PKN nakigdayalogo sa gobyerno. Ang una mao kadtong sa Agosto 2001. Sa pagka-Nobyembre miulbo na usab ang armadong panagsangka.

Sa wala pa ang deklarasyon sa sispayr duha ka mga tag-as nga opisyales sa Nepal Armed Police Force (Inspector General Krishna Mohan Shrestha ug Assistant Inspector Surya Bahadur) ang napatay sa usa ka ambus sa mga manggugubat sa PKN kaniadtong Enero 26 didto sa Lalitpur sa gawas sa Kathmandu, ang kapital nga syudad sa Nepal. Si Shrestha ang Commander-in-Chief sa Nepal Armed Police Force ang pinakataas og ranggong opisyal sa polis ang napatay sukad sa 1996.

INDONESIA. Usa ka kasabutan sa sispayr ang gipirmahan sa Jakarta ug sa mga rebeldeng Free Aceh Movement (GAM) kaniadtong Disyembre, 2002. Ang Chief Security Minister miingon nga paingon sa pagkahugno ang sispayr tungod sa kalapasan sa kasabutan sa duha ka tampi. Sa Mayo 19, nahugno gyud ang kasabutan tungod sa pagdumili sa GAM nga ihikling ang ilang demanda sa independensya. Ang GAM nakig-away na sulod sa 27 ka tuig batok sa gobyernong Indonesian tungod sa pagpihig niini sa katawhang Acehnese.

SRI LANKA. Kaniadtong Pebrero 22, wala lang palandonga, ang Sri Lanka, nakasaulog sa anibersaryo sa kasumaran sa kasabutan sa sispayr tali sa Liberation Tiger of Tamil Eelam. Sa Marso 18, 2003 pormal nga naghisgot ang duha ka tampi aron hisgutan ang pagtukod sa usa ka pederal nga gobyerno.

MIDDLE EAST. Ang Israeli Army mibahin sa Gaza Strip ngadto sa tulo ka mga *security zones* ug mipahamtang og restriksyon sa mga Palestino sa paglihok-lihok ug pagbiyahe ilabina sa gabii. Ang maong aksyon maoy resulta human sa usa ka *rocket attack* gikan sa Gaza ngadto sa Israeli nga lungsod sa Sderot diin tulo ka mga Israelis ang naangol. Ang maong hitabo resulta lang sab human sa ngipon-sa-ngipon nga atake sa mga Israelis sa Gaza diin 30 ka mga Palestinians ang namatay ug tulo usab ka mga sundalong Israeli ang napatay.

AMERICA ON LINE. $99 bilyones dolyares ang alkanse sa tuig 2002. Kini ang pinakadako nga alkanse sukad masukad sulod lang sa usa ka tuig sa usa ka kompaniyang US.

SAUDI ARABIA, CHECHNYA, MOROCCO. Usa ka serye sa pagpamomba ang mitay-og niining mga nasura nga nakapatay ug nakaangol sa gatusan ka mga tawo ug nakadaot sa mga pasilidad. Ang US dali lang kaayong mipasangil nga binuhatan kini sa al-Qaeda apan daghan ang nagduda nga binuhatan ra kini sa CIA sa pagkonsidera nga kining mga nasura napailalom sa hurisdiksyon sa mga nasud nga supak sa gubat sa US batok sa Iraq. Mahinumdoman nga nagbahad si Bush nga iyang pagasilutan ang mga nasud nga supak sa iyang pakiggubat sa Iraq.

FRANCE. Usa ka dakong welga ang miparalisa sa France sulod sa usa ka adlaw kaniadtong Mayo 13. Gilunsad kini sa mga duha ka milyong mamumuo isip pagsupak sa usa ka bag-ong balaod nga nagmando sa mga mamumuo nga motrabaho sa dugang laing duha ka tuig ug tunga ayha pa sila makaretiro ug makatamtam sa *full pension benefits.* Moabot sa 80% sa mga internasyonal ug lokal nga biyahe ang gikansela. Ang mga barko ug tren wala makadagan. Daghan sa mga ospital ug mga eskwelahan ang nagsera.

Welga Sa PNR Nagpadayon

MANILA. Mokabat na sa 11 ka adlaw hangtod sa pagsulat niini, ang gihimong welga sa mga mamumuo sa Philippine National Railway nga gilunsad kaniadtong Mayo 19, 2003. Ang welga misilaob human madiskobrehe sa mga mamumuo nga wala i-remit ang *withholding tax* sa mga mamumuo nga mokabat na sa P900 milyones ingon man sa ilang kontribusyon sa Philhealth. Tungod niini nawad-an sa benepisyo ang mga mamumuo nga makapahimulos sa serbisyong medikal panahon nga magkasakit sila o ang bisag kinsang membro sa ilang pamilya.

Resulta niini, ang mga tren gipamanehoan sa mga *scabs* nga dili pa suheto ug kulang sa pamilyarisasyon sa sakyanan nga nakapabalaka sa mga pasahero. Walay nanakay dihang gimaneho na kini sa mga *scabs*.

Komersyalisasyon sa Bt Corn Makuyaw Kaayo

Ang mga doktor, propesor ug mga *practitioner* sa University of the Philippines nagpadayag og pagsupak sa komersyalisasyon sa *genetically modified* nga mais (Bt corn) diha sa pag-ingon nga gitulon pagbalik sa rehimen ang iyang saad nga panalipdan ang katungod sa katawhan alang sa maayong panglawas.

Adunay mga klarong kakuyaw sa komersyalisasyon sa Bt corn. Usa kini ka seryosong problema nga mahimong makaguba ug makaapekto sa kinaiyahan ug katawhan hangtod nga dili na nato ma-ayo o makunhoran ang makadaot nga epekto ug sangputanan niini.

Una, makapakaylap kini sa *antibiotic resistant genes* nga makahimong dili na epektibo sa mga *antibiotics* nga makasalbar sa kinabuhi, ug mopahimutang na hinuon sa kakuyaw sa kinabuhi sa daghang mga pasyente.

Ikaduha, dunay dakong posibilidad nga moresulta kini sa pagtumaw ug pagkaylap sa bag-o ug la'a nga agianan sa mga *infectious agents* resulta sa *horizontal gene transfer* nga naglakip sa *vial vectors* nga gigamit pagpasa sa *bacterial Bt gene* ngadto sa mais.

Ikatulo, ang Bt corn (*Baccillus Thuringensis*) nagdala sa isog nga porma sa Bt nga hilo nga moatake nga walay pili busa bisan kun para lang kini sa *corn borer,* mahimo kining moatake sa dugo,*immune system*, *gastrointestinal* ug ubang sistema sa organo sa hayop o tawo.

Ikaupat, Ang hilo sa Bt corn nagdala ug samang makapa-*allergic* nga kinaiya sa Bt toxin sa Starlink nga mais nga napruwebahang makapa-*allergic* ug gidili na didto sa US.

Ikalima, ang mga datos nga nakuha gikan sa *"safety testing"* isip basehanan sa pag-aproba sa Bt corn gikan lang sa Bt microbial proteins nga mao na ang naandan sa tawo ug lahi ra kaayo sa hilo nga naggikan sa Bt crop.

Ikaunom, kadaghanan sa mga pagtuon nga gisumite sa kompaniya gihimo lang sa Bt toxins gikan sa managkalahing *crop lines* nga nagrepresenta sa *distinct transformation events* ug wala maggikan sa rehistrado na. Kining *"data bridging"* nga naggamit sa alternatibong *corn lines* isip tinubdan sa Bt proteins alang sa *testing purposes* makapaduda kaayo.

Ikapito, "ang gikinahanglang" datos sama sa *amino acid homology/processing and/or heat stability* nga angay unta kolektahon sa wala pa marehistro ang Bt crops sa US wala pa gihapon kini bisan sa kadugay na.

Ikawalo, ang pinugos ug pinataka nga pagpasulod sa *foreign gene* ngadto sa *gene* sa laing *specie* pinaagi sa *genetic engineering* makuyaw kaayo. Ang mga epekto dili mahibaloan ug dili matakda. Ang mga *Gene constructs* mahimong sa ngadto-ngadto makaliot ngadto sa mga *mammalian cells* ug bisan sa *human genome*.

Ang komersyalisasyon sa Bt corn nga giduso mismo sa sekretaryo sa Department of Agriculture nga nagpasiatab nga sa Bukidnon nagdaku, usa ka dakung tamparos alang sa organisadong mga mag-uuma, *environmental groups* ug Diocese sa Malaybalay sa Bukidnon nga kusganong misupak sa gipahigayong *field testing* sa Bt corn. Mahinumduman nga niadtong 2001, ang Monsanto nagpahigayon og *field testing* sa mga lungsod sa Kibawe, Pangantucan ug Maramag.

Tataw kini nga nagapakita sa kawalay pagpakabana ni Luis Lorenzo sa kaayuhan sa mga kabus nga maoy nagakonsumo og mais isip pagkaon, bisan kababayan pa kita niya nga taga-Bukidnon! Kay unsa man tuod ang atong malauman nga baruganan sa usa ka presidente sa Del Monte ug Lapanday? Pagpalapad sa mga plantasyon sa mga pang-ekport nga tanom ang iyang giatiman kay kini man ang iyang interes ug sa iyang mga langyawng agalon nga maoy nagkontrol sa internasyonal nga baligyaanan. Mosakit ba ang iyang tiyan kun madaut man ang atong panglawas, atong yutang gipanginabuhian ug kinaiyahan? Busa padayon natong supakon ang pagpananom ug komersyalisasyon sa Bt corn.

Ang bag-o niya karong giduso mao ang pagpakaylap sa *hybrid rice*. Magbantay kita niini kay basin kini ***Bt rice!*** AK

Wala Makapanapo

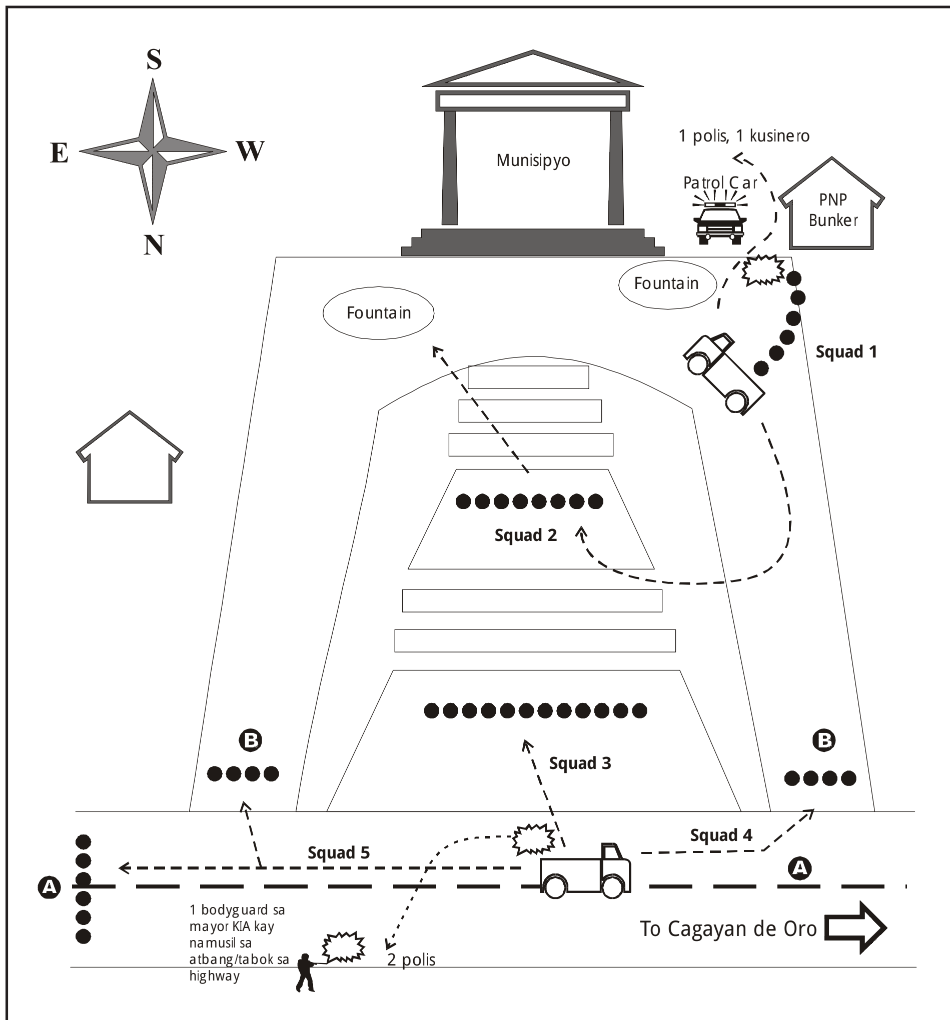
Ka Romeo

Pusot-pusot ang mga pamahayag sa media ni Gen. Olario sa PNP-Region 13. *Heightened red alert* kuno sila. Mao usab ang Philippine Army, nagpiti-piti ang baba ni Major Macanas sa pag-inuplot kalabot sa ila kunong kaandaman batok sa mga terorista. Apil sab si Col. Simbajon nagsige og panghagad og pis-to-pis nga away.

Tuod man may mga *mobile checkpoints* sa nasyonal haywe. Subsob ang patrolya sa mga Cafgu. Nagbahas-bahas ang PNP-RMG sa dapit nga ilang gidudahang adunay "hulga."

Apan niadtong petsa 16 sa Marso, 2003 sa mga alas 8:30 sa gabii nabisto ang lain na usab nga buslot sa ilang depensa. Sulod sa dili momenos 30 minutos, gipulihan sa pwersa sa BHB ubos sa Cesar Cayon Command sa Front 4-A si Mayor Monching Calo ug Chief Inspector Sosimo Uyan sa "pag-opisina" sa munisipyo ug istasyon sa polis sa Carmen, Agusan del Norte.

Wala magsilbe ang ilang tsekpoynt sa nasyonal haywe. Nagsakay sa 2 ka six-wheeler truck ang 5 ka grupo sa gitapo nga mga SYP. Morag kengkoy ang ilang deklarasyong *"heightened red alert."* Tulo ra ang polis nga nag-duty niadtong tungora. Ang ilang bag-ong treyning nga 2 ka PNP Scouts mibahag ang ikog sa pagdinagan sa unang mga segundo pa lang sa pinusilay. Ang ilang giingong paspas ug diha-dihang operasyong paggukod *(pursuit operation)* taman ra sa media. Pagkaugma na kini nila mahimo ug layo na kaayo ang miatras na nga BHB.

Hasta ang mayor naka-*jogging* og dili oras. Maayo pa niyang posing-posing atubangan sa *video camera* sa plaza ubos sa munisipyo dihang nagpaka-paka na ang mga buto gikan sa BHB. Hinuon dili pa 'to makapahiyos sa iyang tiyan.

Hait nga gimbuhatong paniktik, kamamugnaon ug paspas nga pagsakmit sa mga benta ang pipila sa mga sangkap sa malampusong reyd sa BHB sa Carmen Municipal Police station. Walo ka M16, usa ka M79 *Grenade Launcher*, usa ka kalibre .38 nga pistola, usa ka *base radio*, 1,300 kapin ka klase-klaseng bala ug daghang uban pang himan militar ang nakompiska sa BHB sa maong aksyon.

Ug sumala sa gikaingon na: "iniglipak, wala 'nay panahong makapanampong sa dalunggan." AK

ang BHB sa nagkalain-laing mga aksyon

...samtang naghinlo sa pusil

....posisyon pag-ambus

...cultural presentation panahon sa medical training

...nagpahigayon sa anesthesia

...nag-opera sa usa ka pasyente

Pamaagi Unsaon nga Dili Manimaho ang Tangkal sa mga Binuhing Baboy

1. PAG-ANDAM SA TANGKAL/ KULUNGAN/ BEDDING

Sa pag-andam sa tangkal (wala ginasugyot dinhi ang sementado), kalutan ang tibuok *flooring* sa giladmong usa ka piye/tiil (12 purgadas). Ang unang layer, butangan og *sawdust* (bagaso o kinaon sa *chainsaw/siren*) hangtud 5 ka purgadas ang gibag-on. Paibabwan kini og halos 1 ka pulgada nga *top soil* (mahimong makuha gikan sa sinilhig sa tugkaran o bisan asa pinaagi sa paghapaw ug pagkolekta sa yuta dinhi. Sabwagan sa asin sa igo lang nga gidaghanon (dili na kinahanglang malukop ang tibuok *flooring*) ug pagkahuman, bisbisan sa sinagol nga *Lacto Bacilli* ug IMO (mahisgutan nato ang proseso paghimo sa IMO sa sunod tema) sa proporsyong 2 ka kutsara sa *Lacto Bacilli* ug IMO kada 1 ka litro nga tubig. Ang gidaghanon sa ibisbis igo gyud nga makabasa sa tibuok *flooring*.

Para sa ikaduhang *layer*, pareho ra ang himuon sa unang *layer* gawas nga dili na kinahanglang sabwagan pa og asin. Pagkahuman niini, pasagdan kini hangtod makompleto ang *fermentation process* nga moabot og 3 ngadto sa 5 ka adlaw.

**Ang gihimo sa uban mao ang pag-ukay ug pagsagol sa duha ka layer aron mopaspas ang fermentation process. Pero aron mamenosan ang trabaho, human sa 3 ka adlaw, ginapasulod na ang baboy sa kulongan ug kini na ang mangunay pag-ungad-ungad aron masagol.*

Human sa 6 ka bulan kuhaon ang katunga (ibabawng bahin sa *bedding*). Bisbisan sa sinagol nga IMO, *Lacto Bacilli* ug tubig. Dugangan sa bag-ong *seren*/bagaso ug bisbisan na sab og tubig nga sinagulan og *Lacto Bacilli* ug IMO. Dili na kinahanglang butangan pa og *top soil* ug asin. Sa sunod nga 6 ka bulan, mas maayong ilisan na ang tibuok *bedding*.

2. PROSESO PAGMUGNA SA *LACTIC ACID BACTERIA SERUM* (LAS) / *LACTO BACILLI*

A.) Sangkap**:**

a. Kinilis nga tubig sa bugas humay.
b. Limpyong ugang sudlanang bildo.
k. Papel pang taklob.
d. Goma o lastikong pangbugkos sa taklob.
e. Kinugay o brown sugar.

B.) Pamaagi paghimo

a. Gamiton lang ang unang kinilis nga tubig. Segurohong limpyo ang tubig nga gigamit, limpyong kamot, limpyo ang bugas nga pagakislan ug ang sudlanang gamiton sa pagkilis. Mas maayong sa planggana

***"PAMAAGI"**, tan-awa sa pahina 21*

Giya sa Pagtanom og Paliya

Ang Paliya matanom sa tanang dapit sa Pilipinas. Makaayo kini sa diabetes. Adunay duha ka klase ang paliya. Ang puti ug ang berde. Ang kasagarang ginatanom mao ang berde. Ang kasagarang matang sa paliya mao ang Sta. Rita ug Karela sa Pampanga, Makiling ug uban pang matang.

1. Giladmon sa pagtanom: 3 ka sentimetro.

2. Gintang sa matag bungdo sa matag laray: 50 ka sentimetro.

3. Gilay-on sa mga tanom sa tamnanan: 1.5 ngadto sa 2 ka metros.

4. Gidugayon sukad pagtanom hangtod pag-ani: 75-90 ka adlaw.

Magtanom og 4-5 ka binhi sa matag bungdo. Paglabay sa duha ka semana, kuhaan ang tanom og magbilin lang og 2-3 ka himsog nga mga punoan. Maghimo og palapala *(trellis)* nga pakatayan sa Paliya. Mahimo sab nga pakatayon na lang kini sa koral. Ang udlot sa Paliya mahimong himuon nga salad o kaha pangsagol sa monggos o sabaw. Ang unod mahimong itoson aron himuong tambal sa diabetes.

Ang *fruitfly* ug *fruitworm* mao ang mga insektong maghimog grabeng kadaot sa Paliya. Gamitan og pestisidyong organiko ug puston ang matag bunga sa papel sama sa mga daan nang mantalaan o bisan unsang papel nga mosupsop. Ang kasagarang sakit niini mao ang pagkalawos, *root-knot ug anthracnose*. Sumpuon pinaagi sa pagbanos-banos pagtanom *(crop rotation)* ug mapadayunong paghinlo sa tamnanan. AK

kislan dili sa kaldero.

b. Ibutang sa giandam nga limpyong bildong sudlanan ang kinilis ug takloban sa papel ug bugkosan sa goma o lastiko sa igo-igong kahugot. Dili maayong selyado kay dili na makasirkular ang hangin. Dili sab maayo ang sobrang kaluag kay masudlan kini sa amigas ug ubang gagmayng mananap nga posibleng makakontamineyt sa kinilis.

k. Ibutang sa usa ka lugar nga dili mainitan sa adlaw ug sa *room temperature* nga kainiton.

d. Human sa 72 ka oras (3 ka adlaw), ablihan ang taklob ug susihon kung milampos ba ang pagpatubo sa *bacteria*. Simhuton ang baba sa sudlanan. Ang lang-og nga morag pan-os nga baho nagpasabot sa pakyas. Ang aslom-aslom ug humot-humot nga baho nagpasabot sa presensya sa *Lacto Bacilli*.

e. Kung pakyas, usbon ang mga nahisgutang lakang sa ibabaw. Kung lampos, kutsarahon ang mga bulang nangbagtok nga nanglutaw. Inanay nga ibalhin sa laing ugang sudlanan (mahimo nang *plastic container*, *gallon*, ubp) dungan sa pagsukod sa tubig. Dili na iapil ang lawog.

g. Sagulan sa 3-5 kutsarang kinugay o *brown sugar* kada litro sa tubig. Dili gamiton ang *white sugar* kay may *preservative* kini nga posibleng makapatay sa *Lacto Bacilli*. Ang kinugay o brown sugar magsilbeng pagkaon sa *bacteria*.

Tantyahon ang gidaghanon sa gamitong tubig sa pagkilis. Dili kinahanglang sobra kadaghan ang tubig sa gamay lang nga kislanang bugas aron lang makab-ot ang gidaghanon sa gamitong tubig. Dili sab kinahanglang daghanon ang bugas bisan dili na kayang hutdon pagkaon ang linung-ag aron makab-ot gihapon ang gidaghanon sa tubig nga gustong gamiton.

Pwede mang kada tinglung-ag buhaton kini nga proseso aron makatigom pinaagi sa pagtimbol sa naproseso na sa istakanang container. Pero dili maayo nga tigomon una ang kinilis sa kada tinglung-ag aron lang matingob ang paghimo. Labaw nang dili maayong maugmaan ang kinilis.

3. PAGGAMIT

a. Pagpataas sa resistensya (*Immune System Enhancer* sa mananap)
Epektibong tabang pagpataas sa resistensya sa mananap (baboy, kabaw, baka, kanding, manok, ug uban pa) pinaagi sa pagsagol niini sa imnonong tubig. Ang minimal nga ratio – 2 kutsara sa kada litrong tubig. Bisan tuod walay overdose kung masobrahan kini paggamit pero tungod kay gihagoan ug gigastohan sa panahon ug gamayng kantidad sa pagproseso niini, maayong mamaksimum ang paggamit.

b. *Disinfectant* ug *deodorizer*
Mahimong gamiton sa lababo ug kasilyas pagtangtang sa wala kinahanglanang baho. Duha ka kutsara gihapon sa kada litrong tubig ang isagol.

k. *Decomposer*
Ginagamit pag-andam sa *bedding* sa kulungan sa baboy.

4. PAMAAGI PAGHIMO SA *INDIGENOUS MICROORGANISM* (IMO)

A.) Sangkap:

a. Linung-ag nga bugas humay.
b. Kinugay o brown sugar.
k. Sudlanang sugong o kolon nga uga.
d. Papel nga pangtaklob.
e. Goma o lastikong pangbugkos.

B.) Pamaagi:

a. Haonon ug sukaron daan ang linung-ag nga bugas humay aron mabugnaw. Timbangon aron mahibaloan pila ang isagol nga asukar.

b. Ibutang sa limpyong sudlanan nga sugong o kolon (*ceramic*). Tabonan sa papel ug bugkosan sa goma o lastiko sa igo-igong kahugot.

k. Ibutang sa usa ka lugar nga dili mainitan ug matandog *at room temperature*. Ginasugyot dinhi sa punoan sa kawayanan o sagingan ug ilubong gamay ug nga ang baba sa sudlanan *facing down*. Tabonan sa mga dahon-dahon aron dili mainitan.

d. Human sa 72 ka oras (3 ka adlaw), kuhaon kini ug ablihan. Tan-awon kung may nahimong amag. Ang timailhan niini mao ang kolor puti, magkatay-katay nga murag gapas-gapas o balay sa lawa-lawa. Ang baho aslom-aslom, dili lang-og o pan-os. Kini ang timailhan sa pagkabuhi sa IMO.

e. Andam na kini para sa pagsagol sa asukar. Ang *ratio* sa asukar: 1:1

g. Pagsagol sa asukar**:** Mogamit sa laing garapon nga limpyo. Ikamada kini sa garapon nga alternate ang linung-ag ug asukar. Unang *layer* linung-ag. Paibabwan sa asukar. Sunod linung-ag na sab ug asukar na sab dayon hangtud sa katapusang *layer* sa ibabaw nga asukar na.

h. Takloban na sab sa papel nga gibugkosan sa goma o lastiko. Butangan og petsa (adlaw/oras) - mahimong sugod gyud kanus-a kini nahuman pagsagol sa asukar o kanus-a kini ma-*harvest* (15 ka adlaw gikan pagsagol).

i. Sa pag-*harvest*, ang duga/likido lang nga namugna ang kuhaon pinaagi sa pagpasuyop og tubo, dili pagpuga sa gahi pa nga lugas sa kan-on. Mahimong isagol sa bahog sa manok ug baboy ang kan-on.

l. Ibutang sa laing garapon nga istakanan ug dinhi sab mahimong idugang ang sunod pang buhatong IMO.

m. Mahimo na kining gamiton.

5. PAMAAGI SA PAGGAMIT

2 ka kutsara sa usa ka litrong tubig ang paggamit niini.

1. Sama sa *Lacto Bacilli*, maayo kining dungang isagol sa imnonong tubig para sa hayop.
2. Sangkap sab kini sa pag-andam sa *bedding* sa kulongan sa baboy.

**Sa dungang paggamit sa IMO ug Lacto Bacilli sa binuhing manok ug baboy, makaseguro nga luwas sa sakit, makadugang sa resistensya niini tungod kay kini naman sila ang modominar sa palibot ug sa sulod sa ginhawaan sa binuhi. Masulbad ang kabaho sa hugaw sa binuhi, makalikay sa pagtakboy sa bitok ug ubang impeksyon sa mananap. Makatabang sab sa daling decomposition sa hugaw.* AK

Pakunot sa Agtang

Usa ka kompanya sa BHB ang nagplanong moatake sa usa ka detatsment sa Cafgu nga adunay 30 ka mga elementong armado. Naghimo sila ug makuting pagtuon. Upat ka plano ang ilang nakab-ot:

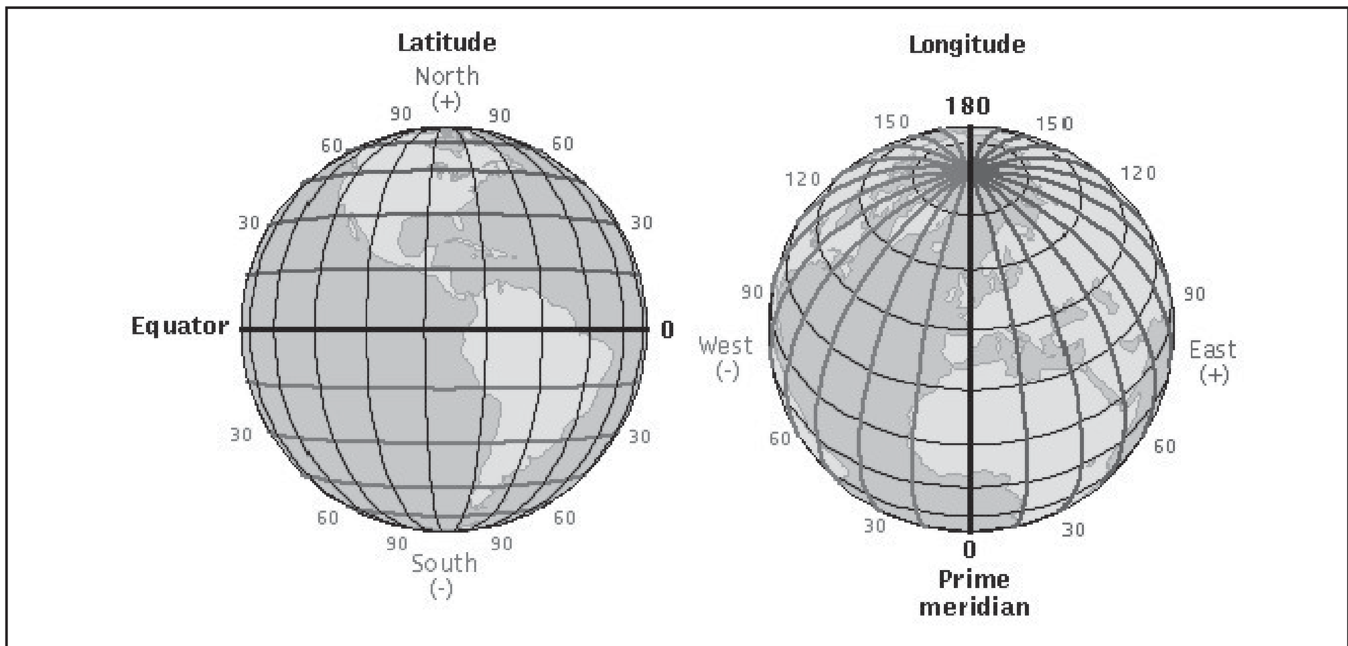
1. Sa Plan A kini ang mahimong resulta: Seguradong napulo na lang ang mabilin sa 30 ka kaaway nga tropa ayha nila mabuntog ang kaaway.
2. Sa Plan B kini usab ang mahimong resulta: Seguradong usa sa tulo ka bahin nga ang 30 ka kaaway mabinlan ayha nila mabuntog ang reaksyonaryong tropa.
3. Sa Plan C kini ang resulta: 20 ka kaaway ang mamatay ayha nila mapilde ang kaaway.
4. Sa Plan D kini usab ang mahimong resulta: duna 'lay usa sa tulo ka bahing tsansa ang dili mapatay ug duha sa tulo ka bahing tsansa nga ang 30 mahurot kamatay, ayha pa makontrol ang detatsment.

Kun ikaw ang CO asa nga plano ang imong ipatuman? Ipadala dayon sa AK ang inyong tubag!

(Editor's note: Kinutlo ni BdL sa Inquirer sa Eureka column ni Queen N. Lee-Chua)

MAHITUNGOD SA *LONGITUDE* UG *LATITUDE*

Ang mga linya sa *latitude* ug *longitude* gigamit aron pagtultol sa usa ka ispisipikong lokasyon sa Kalibutan. Ang mga *parallel* nga mga linya sa *latitude* mga *horizontal*, gikan sa sidlakan paingon sa kasadpan. Ang *equator* mao ang *imaginary line* diin gisukod ang *latitude.* Pareho ang distansya niini sa duha ka *poles*, nga mibahin sa Kalibutan ngadto sa *northern* ug *southern hemispheres*.

Ang *longitude* dili sama sa linya sa *latitude,* nga magkamubo kun magkaduol na sa *poles,* ang tanang mga linya sa *longitude* managsama ang gitas-on gikan sa north paingon sa south.

Ang *prime meridian* mao ang gipiling linya diin maoy gibasehan sa sukod sa uban. Bisag asang lokasyon sa Kalibutan mahimong mahulagway pinaagi sa iyang *angular* nga distansya gikan sa *reference points* sa *equator* (0° *latitude*) ug sa *prime meridian* (0° *longitude*).

Ang meridian naila usab isip linya sa longitude samtang ang equator mao ang linya sa latitude. Ang *longitude* gisukod sa oras pasidlakan o pakasadpan sa *prime meridian*, diin ang usa ka oras katumbas sa 15 *degrees*, ug ang usa ka minuto katumbas sa 15 angular ka minutos. Busa ang *longitude* sa New York mao ang 74° o 4 ka oras ug 56 minutos pakasadpan sa Greenwich. AK

Wala Madala sa Ampo

ni Isagani Bagani

Usa ka higayon niana may usa ka relihiyoso nga nag-ampo nga mawala na unta ang mga buaya sa Agusan river. Ug tuod man, milabay ang daghang katuigan nangawala ra gyod ang mga buaya. Apan dako ang iyang katingala kay nangawala na tuod ang mga buaya sa suba, mikawas na man hinuon kini sa mamala.

Usa ka adlaw niana samtang nagmaneho siya sa iyang pribadong sakyanan, padulong sa Ampayon, sa kalit lang adunay iyang nadungog nga silbato, prrrrttt…. usa ka polis!

Polis: Aduna kay *driver's license*?
Relihiyoso: Unsa may akong *violation*, sir?
Polis: *Over speeding* ka! Dayong sabay pangutana: kahibalo ka mangambyada?
Relihiyoso: Oo, Sir.
Polis: Sige. Unsay una?
Relihiyoso: Pirmera
Polis: Ok sunod?
Relihiyoso: Segunda.
Polis: *Very Good!* Sunod?
Relihiyoso: Tersera!
Polis: Ok. *Very good* gihapon. Maayo gyod diay ka. *Automatic* sunod?
Relihiyoso: Kuwarta, Sir!
Polis: Aahh…. Asa man bi!

Kinutlo gikan sa Bombo Radyo

Kadaugan sa Gilunsad nga Kampanya Pagpataas sa Presyo sa Saging

MISAMIS ORIENTAL. Agosto 7, 2002 gisugdan ang kampanya alang sa pagpataas sa presyo sa saging. Pangayo sa mga mag-uuma nga usbawan bisag usa ka pesos lang ang presyo sa matag kilo sa saging. Sa sinugdan unom lang ka baryo ang planong maglunsad og aksyon pero sa proseso tungod sa kadaghan sa mga mag-uumang nagtanom og saging nga apektado, milapad kini ngadto sa lima ka lungsod. Nakapalutaw ug nakapalihok kini og mga aktibista. Daghang pamilya ang apektado sa kabarato sa presyo sa ilang saging sa lima ka mga lungsod sa Salay, Lagonglong, Balingasag, Binuangan ug Claveria.

Target sa maong aksyon mao ang mga buyer/shipper sa saging nga mga komersyante-usurero usab (basaha ang listahan sa mga buyer nga nakasukip sa laing panid). Ang pamaagi sa mga *buyer/shipper* mao ang pag-"butang" daan og kuwarta ngadto sa mga mag-uuma nga sa esensya "gipauna na nga utang nga gipatuboan." Niini, maseguro sa maong mga *buyer* nga adto nila mapaingon ang saging sa mao nilang gipautangan.

Hilabihan kabarato ang ilang pagpamalit og saging gikan sa tag-P3.00 (sa bukid nga pamalit nila pinaagi sa ilang poste) ngadto na sa tag-P7.00 kun naa na sa haywe. Sa *case study* nga nakuha sa mga-uuma dako kaayo ang kitaon sa *buyer* (tan-awa ang nakasukip nga *case study* sa laing panid).

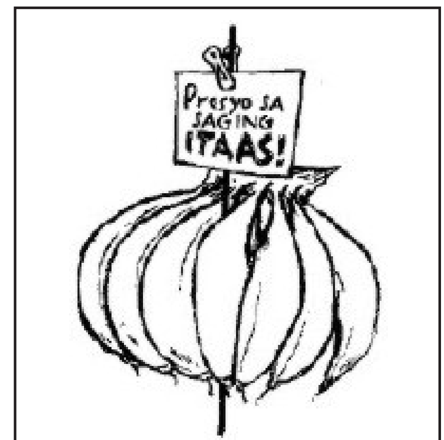
Ang panawagan sa mga mag-uuma pagpataas sa presyo sa saging pinaagi sa radyo naglanoglanog ngadto sa ubang kalungsoran bisan kadtong wala pa maabot pag-organisa sa Misamis Oriental Farmers Association (MOFA). Nagpagawas sab og mga press releases ug press statement sa lainlaing estasyonan sa radyo ug *television*. May 500 ka mga polyeto ang giapod-apod ug 20 ka kopya sa pamahayag alang sa press release sa media sa Cagayan de Oro. Nakaabot kini sa 5 ka mga lungsod. Nakahimo usab og 10 ka mga *placards* nga nagdala sa mga islogang "Ipataas ang Presyo sa Saging", "Bugas tag-P25 na, ang saging tag-P3 pa", "Pesong Usbaw alang sa Kabus nga Mag-uuma" ug uban pa. Nag-imbita usab sila og kagawad sa media nga usa ka *freelancer* nga radyo reporter.

Septembre 11, 2002. Dayalog ang nahiusahan sa mga mag-uuma pero sa dagan nahimong komprontasyon. Sobra sa 200 ang misalmot nga mga mag-uuma gikan sa kabus ug ubos sa hatungang saring sa dayalogo batok sa upat ka mga *buyer* sa saging. Ang mga aktibista maoy nagpatawag sa pulong ug maoy nag*facilitate*. May negotiating panel ug moderator. May suportang grupo silang nakabig sama sa mga propesyonal ug gani nahimo pang taktikal nga kaalyado ang gobyernong lokal, hepe sa PNP ug ang representante sa Department of Agriculture. Nagsugod ang dayalogo/konprontasyon sa mga alas 11:00 sa udto nga nahuman sa mga ala 1:00 sa hapon.

Sa upat ka mga *buyer* nga mitambong sa dayalogo, tulo ang miuyon sa pangayo sa mga mag-uuma ug may usa ka *buyer* nga kagawad sa lungsod, ang wala mouyon. Didto kini gilunsad sa gymnasium sa Salay. Hasta ang pipila sa ilang mga poste (mga kontak ng *buyer* sa baryo nga nagsilbeng tapokanan sa napalit nga saging) nangakabig usab.

Diha sa dagan sa konprontasyon duha ka *buyer* ang sekretong mitimbre nga uyon sila sa demanda sa mga mag-uuma. Usa ka *buyer* ang hugot nga midumili ug mipresentar sab siya sa kaugalingon niyang *case study* (nakaandam na kini kay gipadalhan man sab og kopya sa nakuhang *case study* sa mga mag-uuma). Wala dayon makab-ot sa mga mag-uuma ang gipangayong usbaw. Apan dihang gigamit sa mga mag-uuma ang gahum nila sa pagwelga dinhi na miangka ang maong *buyer*. Wala na siya baligyai og saging. Nagpangita na siya sa lider sa kapunongan sa mga mag-uuma aron ihatag na niya ang iyang pag-uyon. Katloan og lima lang ka adlaw ang gidugayon sa kampanya ug naglunsad dayon sa maong aksyong protesta. Nakab-ot nila ang ilang pangayong usbaw. Nahimo nang P8.50 ngadto P9.00 ang kilo sa saging.

AGUSAN DEL SUR. Pwerteng lipaya sa mga masa ilabina ang mga membro sa KTO ug SP kay milampos ang ilang gipangulohan nga pakigbisog alang sa pagpataas

sa suholan sa mga mamumuong panguma sa ilang baryo. Kap-atan ug duha (42) ka indibidwal lakip ang ilang mga pamilya ang nakabenepisyo.

Subay sa malipayong saysay sa mga lider, sa pagpangandam may kahadlok gyud apan kung tin-aw ang kab-otonong tumong gikinahanglan gyud nga magmaisugon. Kini mao ang determinasyon nga mipatigbabaw sa kahadhok panahon sa aktwal nga komprontasyon.

Tuod man, nakab-ot gyud ang demanda sa mga mamumuong panguma nga himoong P80.00 gikan sa P70.00 ug sa mga kababayen-an himoong P70.00 gikan sa P60.00 ang inadlaw'ng suhulan." Bisan P10.00 lamang ang nakab-ot nga usbaw apan walay agalong yutaan nga mohatag niini kung dili kini ipakigbisog," dalang ngisi nga saysay sa membro. "Mao pa lamang kini ang sinugdanan. May malunsad pang mga pakigbisog sa umaabot. Ang importante nakab-ot kini tungod sa among panaghiusa ug mahimo kining ehemplo sa uban pang mga baryo nga may sama niining kahimtang" matud pa sa kalihim sa KTO.

SA pikas bahin sa mao gihapong probinsya, dugay na usab nga mulo sa masa ang kaubos sa presyo sa matag kubiko sa kahoy, ang pagkuha og duha ka kubiko matag hawol sa kahoy, ang paghatsit sa mga kahoy nga dili iya sa kompanya ug uban pang wala matuman nga gisaad sa kompanya nga serbisyo alang sa komunidad. Ang maong mulo gipadayag sa katawhan pinaagi sa usa ka negosasyon atubang sa mga tinugyanan sa kompaniya.

Niadto pang Septembre 2001 gisugdan ang maong aksyon ug Pebrero, 2003 pa lang gihatag ang ilang giduso nga mga demanda. Kap-atan og duha ka (42) ka pamilya o 205 ka indibidwal ang direktang nakabenepisyo niini. Nakab-ot sa maong pakigbisog sa masa ang mosunod:

1.) Pag-usbaw sa presyo sa kahoy gikan sa tag-P150.00 matag kubiko nahimo nang P250.00 matag kubiko ang pagpalit sa kumpanya.
2.) Pagtangtang sa 2 kubiko matag paghawol isip SOP sa kumpanya.
3.) Dili na langan nga pagbayad sa kahoy.
4.) Wala na gihatsit ang mga kahoy nga dili iya sa kompaniya.
5.) Ginapalusot nga mga kahoy ug uway nga gawas sa plantasyon gikan, wala na angkona sa kumpanya.
6.) Makagamit na ang mga masa sa mga pasilidad sa kompanya.

Apan subay sa pagtasa sa nangulo nga organisasyong masa, gikinahanglan pang ipadayon ang maong pakigbisog aron mapanghingusog ang pagpatuman sa nakab-ot panahon sa negosasyon. Kinahanglan mahimo ang pagpinirmahay sa *memorandum of agreement* (MOA) sa mga nahimong pasiunang nakab-ot nga demanda. Nakita usab nga sa pag-usbaw sa presyo sa kahoy, ang kontraktor maoy nag-unang mabulahan niini kung moagi sa ila.

Bisan dugay nakab-ot ang maong mga demanda, nalipay kaayo ang mga masa ug nakita nila nga kung hiniusang makigbisog adunay makab-ot nga kaayohan ug kadaugan. Nakapasibot kini sa mga masa sa kadasig pagsalmot sa demokratikong rebolusyon sa katawhan.

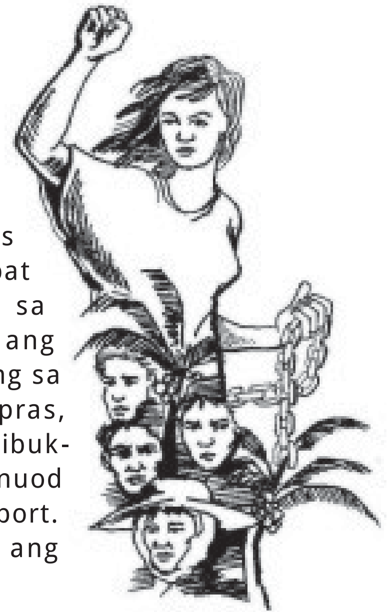
AGUSAN DEL NORTE. Nakalunsad sab sila og kalihokan pagpataas sa presyo sa saging ug pagpataas sa suholan sa mga mamumuong panguma sa duha ka baryo. Sa kinatibuk-an, 1.6% sa total organisadong masa sa 4a ang nakabenepisyo sa agreb. AK

Wrong Point

Nag-operasyon ang BHB usa ka higayon sa baryo Ginabsan. Sa kalsada may naglakaw'ng duha ka tawo nga ang usa NAVY diay. Ila kining gisita.

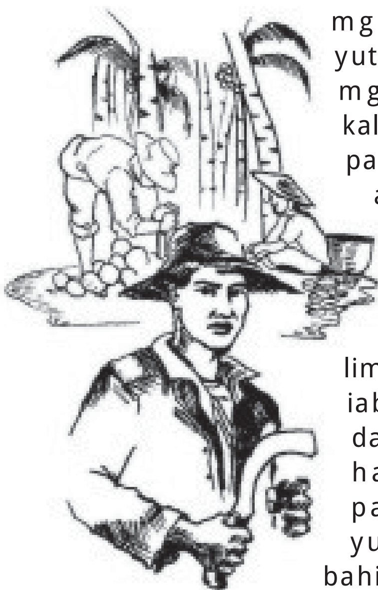

Pakigbisog sa mga Mag-uuma sa Kalubihan sa Misamis Oriental

Lubi ang nag-unang agrikultural nga produkto sa lalawigan sa Misamis Oriental. Sumala sa Philippine Coconut Authority, sa tuig 2001, mokabat 102,481 ka ektaryas ang kalubihan dinhi. Naglangkub kini sa 60% sa 186,342.9 ektaryas nga kayutaang agrikultural sa probinsya. Natala ang 538,855,000 ka lubi nga kinatibuk-ang produksyon sa tuig 2001 nga tugbang sa 119,747,000 ka kilo nga kopras. Sa ato pa, kung tag-P9.00 ang kilo sa kopras, mokabat sa P1,077,723,000 ang labing ubos nga pagbana-bana sa kinatibuk-ang kita sa probinsya gikan dinhi. Apan seguradong mokapin pa dinhi ang tinuod nga kita tungod kay dakong bahin sa produktong gikan sa lubi ang gina-eksport. Sa tuig 1995-2000 may abereyds nga kapin sa tulo ka bilyon ka pesos ang tinuig nga kita sa probinsya gikan sa pag-eksport sa produkto sa lubi.

Busa kung ang datos lang sa kita gikan sa lubi ang pasultihon, morag dili katuohan nganong grabe ka lisud ang kahimtang sa pamuyo sa mga mag-uuma ug mamumuong panguma sa kalubihan nga mao ang anaa sa dugukan sa produksyon sa lubi. Gibana-banang kapin sa 331,000 sa populasyon sa Misamis Oriental ang nabuhi sa pag-uma ug pagpanarbaho sa kalubihan. Kay kung ang maong binilyong kita magtuyok-tuyok lang sa probinsya ug kabahin lang niini ang nagaagi sa kamot sa mga mag-uuma, maingon nato nga ang isyu sa krisis makita lang sa libro. Apan nganong krisis man kaayo ang mga mag-uuma ug mamumuong panguma? Asa man diay nagpadulong kining binilyon gikan sa lubi nga gipatuluan nila og singot?

Una, kadaghanan sa mga mag-uuma walay yuta, nagsaup lang sila sa mga halapad nga kalubihan. Napabiling 70% pa gihapon sa kinatibuk-ang abot ang iyang abang sa yuta, bisan kung gitakda sa balaod sa CARP nga 25% ra gikan sa limpyong abot ang iyang iabang. Natural nga ang dakung bahin sa abot ug halin sa abot atua padulong sa agalong yutaan. Kung duna may bahin nga nabilin sa saup, pwerte rang gamaya. Unya kay ang mga agalong yutaan atua man namuyo sa sentro sa lungsod o syudad, tua didto padulong ang kwartang halin sa lubi ug kopras. Dayon kay luho man ang ilang sistema sa pamuyo ug hilig sa mga imported nga pagkonsumo, gisuyop sa mga imperyalista pagawas sa nasud ang kwarta. Mao nga ang tubod sa kwarta sa kabukiran nihit pa sa gamayng tubod sa tubig nga giagian og taas nga hulaw. Pangitaon kaayo! Ingon niini ang pagpuga sa bahandi sa kabukiran padulong sa kasyudaran.

Ikaduha, kontrolado sa mga langyawng monopolista ang pangkalibutang baligyaanan. Sila ang nagatakda sa pagsaka-kanaog sa presyo sa kopras ug ubang produkto gikan sa lubi. Sa proseso sa pagmaniobra sa presyo diha sa merkado, nakahakop sila sa sobra-sobrang ganansya. Gilansang nila ang presyo sa kopras ug lubi nga ubos kaayo. Sila usab ug ang ilang mga komprador nga kakunsabo ang nanag-iya sa mga dagkong planta sa pagmanupaktura o pagproseso sa produkto gikan sa lubi. Ania dinhi ang Indophil ug Cagayan de Oro Oil ni Cojuangco, Fiesta Brands sa pamilyang Lopa, Limketkai Oil Mills sa pamilyang Ketkai, PACCO sa pamilyang Montenegro, ug Pilipinas Kao nga iya sa mga Hapon. Atua kanila nagapadulong ang dakung bulto sa kita gikan sa lubi.

Ikatulo, ubos kaayo ang suhulan sa mga mamumuong panguma. Taliwala sa kadako sa kita ug ganansya nga nahakop sa mga mapahimuslanon wala gayud sila naghunahuna

*"**PAKIGBISOG**", tan-awa sa pahina 27*

Gubat Pagpanakop sa U.S. sa Iraq Dugang Nagpamatuod sa Kabalido sa Marxistang Teorya

Ang imperyalismo nagkahulogan og gubat. Sa panahong ang kapitalismo misulod na sa yugto sa imperyalismo duha na ka pangkalibutang gubat ang miulbo. Ang dakong kausaban sa balanse sa bahandi ug kusog tali sa mga imperyalistang gahum, makapaigting sa ilang kompetisyon, mag-inilogay sa isigka-teritoryo ug moulbo ang gubat. Sa makausa pa napamatud-an na usab ang kabalido sa teorya nilang Marx ug Engels.

Kini ang nahitabo karon sa US. Ang krisis sa US sa suplay sa lana sa usa ka bahin ug sa krisis sa iyang naghinobrang produkto, nagtukmod kaniya pagplanong bahinon pag-usab ang kalibutan. Apan ang sitwasyon human sa Ikaduhang Gubat sa Kalibutan nagpahimutang na sa mga kanasuran ngadto sa independenteng nasud, sa mga kanasurang semikolonya ug kolonya. Ang kalibutan nabahinbahin na sa mga *superpower* diin ang matag usa miangkon og iyang mga teritoryo (ekonomikanhon ug politikal). Ang Latin America maoy teritoryo sa monopolyong British ug Amerikano. Ang Asya gikurambusan sa monopolyong British, French, American, Japanese ug Dutch. Ang Africa maoy teritoryo sa monopolyong European.

Busa kay wala may pangkalibutang gubat ang gihimo sa US mao ang pagsugnib og mga gubat etnosentriko (*low intensity conflict*) sa mga kanasuran nga moresulta sa katukoran og nasud. Usa ka pananglitan ang Congo. Ang lain pa mao ang rehiyong Balkan partikular sa Kosovo. Ang lain pa gyod mao ang East Timor. Sa pagtumaw sa bag-ong kanasuran mitumaw usab ang bag-ong merkado alang sa mga produktong US.

Niini, temporaryong nasulbad ang krisis sa sobrang produksyon sa US. Apan ang problema niya sa kakulang sa suplay sa lana nagpabilin pa. Siya ang numero

---

***"PAKIGBISOG"**, gikan sa pahina 26*

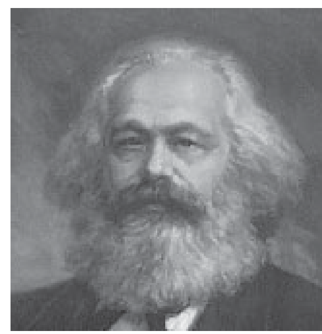
sa pag-atiman sa kaayuhan sa ilang mga sinuhulan. Ang kasagarang inadlawang suhulan sa kalubihan P 60.00 ngadto sa P 121.00. Sistemang pakyaw ang kaylap nga sistema sa pagtrabaho. Kini nga nagatunhay nga suhulan layo ra kaayo bisan sa gitakda sa reaksyonaryong balaod nga minimum wage. Gitakda sa Regional Tripartite Wage Board, nga ang inadlawng suhulan sa mga mamumuo sa agrikultura sa Region X tag-P180.00 kung walay COLA.

Ikaupat, malimbongon ang sistema sa palit sa kopras ug lubi. Gawas sa tikas ug limong-limong sa timbangan, arbitaryo usab ang dedaksyon sa resikada nga makiusa ka bahin nga gipahamtang sa negosyante sa kopras pinaagi sa mata-mata nga pagbana-bana sa kaugahon sa kopras. Modagan sa 14% ngadto sa 18% ang dedaksyon sa resikada sa lain-laing mga kalungsuran sa Misamis Oriental. Idugang pa gyud sa dedaksyon ang tarha sa sako, mao nga samot kadako ang matulis gikan sa gamay kaayong abot sa mag-uuma. Mahal pa gyud ang plitehan sa dyip o habal-habal. Human sa pagbaligya sa kopras halos wala nay bilin sa halin, busa mangutang na usab sa mga batakang panginahanglan aron may ikasugakod sa pagtrabaho. Ug tungod kay utangan na daan, mahimong baratohon pagpalit ang iyang kopras sa sunod tinglugnas.

Busa atubangan niini nga kahimtang makatarunganon lang nga palapdon ug palig-onon sa mga mag-uuma ug mamumuong panguma ang ilang han-ay ug organisadong ipaasdang ang minimum nga pangayo sa rebolusyonaryong reporma sa yuta sa pagpakunhod sa abang sa yuta, pagpataas sa presyo sa produkto, pagwagtang sa usura, pagpataas sa suhulan, ug pagpaubos sa abang sa mga himan sa produksyon. Hugot usab nga ilambigit kini nga pakigbisog ngadto sa pakigbisog sa mga mamumuo nga anaa sa mga planta ug industriya sa lubi alang sa ilang katungod ug kaayuhan ug alang sa nasudnong industriyalisasyon. AK

Engels

Ang dakong kausaban sa balanse sa bahandi ug kusog tali sa mga imperyalistang gahum, makapaigting sa ilang kompetisyon, mag-inilogay sa isigka-teritoryo ug moulbo ang gubat.

Marx

unong konsumador og lana sa tibuok kalibutan. Ang mga bag-ong nadiskobreng reserba sa lana dako kaayo og gasto kun minahon ug menos sab ang kalidad niini. Ang lana sa Alaska, North Sea[1] ug West Shetland[2] dako kaayo og gasto sa teknolohiya kun kini minahon (*expensive extraction technology*) gawas pa sa dugang kalisdanang heyograpikal. Ang sa Caspian Basin[3] usab layo kaayo sa pagdala niini ngadto sa ruta sa dagat samtang ang Mexican ug Venezuelan oil ubos ang kalidad.

Busa iyang gikolonisa ang Iraq aron makontrol niya ang ikaduhang pinakadakong prodyuser sa lana sa tibuok kalibutan. Ang pagtapos sa rehimeng Saddam Hussein mao ang sentrong isyu sa nagdagang palisiya sa US pagkontrola sa rehiyong krusyal sa internasyonal nga suplay sa enerhiya.

Ang rason sa pagsulong ug pagkolonisa sa US sa Iraq nga kuno alang sa "tawhanong rason" aron ipalingkawas kini sa "tiranong naghupot og mga hinagiban sa *mass destruction*" (ang US mao ang numero unong naghupot og *weapons of mass destruction*) dili gyud katuohan. Hangtod karon walay hinagiban sa *mass destruction* ang nakit-an.

Apan bisan pa gani og ibutang 'ta nga dunay nakit-ang mga hinagiban sa *"mass destruction."* Sa pagtan-aw na lang nga wala gani kini gamita ni Saddam Hussein diha sa gubat nagpasabot lang nga dili diay tinuod nga makuyaw ug walay giilang lagda ang rehimeng Saddam? Dili diay tinuod nga nga andam kining maglasong basta makapabilin lang sa gahum? Nasupalpal niini ang US!

Apan ang sukwahi na hinuon ang nahitabo. Sa dagan, ang US na hinuon ang naglasong ug nagwalâ aron lang makahupot sa hilabihan niya ka-panginahanglang lana. Ug ang kataw-anan pa gyud kay sa sinugdan ang US nagdumili nga mobalik sa Iraq ang UN *inspection team* aron kuno tibawason ang pagpangita sa *"weapons of mass destruction"* kay sumala pa sa US ila na kuno kining gihurot pagguba. Dako kaayo kining kataw-anan ug ang mga bugô lang ang dilli makasabot!

Ug sumala pa sa usa ka kanhing Ethiopian diplomat ang "problema sa US sa iyang pagkolonisa sa Iraq walay kasulbaran." Tinuod kaayo kini kay bisan kun na-instalar na sa US ang iyang itoy nga rehimen, ang mga Iraqis bisan pa sa managkalahing tribo (Sunnis, Shiites ug Kurds) nagkahiusa gihapon pagdemanda nga molayas na ang mga tropang Amerikano sa Iraq. Dugang pa, ang mga Iraqis nga matinud-anon kang Saddam naglunsad na hinuon og gerilyang pakiggubat nga nakapakalas og daghang kinabuhi sa mga tropang Amerikano ug matod pa ni Hosni Mubarak sa Egypt ang kolonisasyon sa Iraq "mopatumaw og gatusan ka mga bin Ladens."

Kini ang angay sa nasud nga mahilabtanon sa mga pangsulod nga suliran sa ubang kanasuran. Dili gyud siya pakatulgon dili lang sa mga kanasurang Arabo ug Muslim kundili ingon man sa mga kanasuran sa Ikatulong Kalibutan nga iyang gipahimuslan ug gidaugdaog. Ug sa kadugayan mamatay ra siya sa grabeng ka-anemik. AK

1 Anaa kini sa tunga-tunga sa sidlakang baybayon sa Britanya ug sa kontinente sa Uropa.

2 Usa ka pulo-pulo nga administrative region sa Scotland. Napalibutan sa north, east ug south sa North Sea.

3 Dapit sa kasadpan anaa ang Azerbaijan ug Russia; sa notheast ug east anaa ang Kazakhstan ug Turkmenistan.

'Anti-Terrorism Act'

Usa Ka Terorismo Sa Estado

Ang *Anti-Terrorism Act* nga gipanghingusgang mapalusot ni Macapagal-Arroyo sa Kongreso mao ang dayag nga pagpahibalik sa *martial law* nga gipaagi kunohay sa legal nga pamaagi. Gikopya kini sa *Patriot Act* sa US nga usa ka sigpit nga patriyotismo ug nagpabor sa agresibong langyawng palisiya (palisiya sa *pre-emption*) ug pagpakusog sa politikanhong pagpanumpo ug pasismo batok sa iyang kaugalingong katawhan.

Ang depinisyon nila sa terorismo mao ang "paggamit o nagahulga paggamit og grabeng kabangis, kusog o pamaagi sa pagpangguba nga gitumong batok sa mga sibilyan o *non-combatants*, o batok sa mga kabtangan aron motisok og atmospera sa komon nga kakuyaw, kataranta *(panic)* o kahadlok o sa paghadlok sa publiko o gobyerno.

Makuyaw kini nga balaodnon kay ang estado mao ra'y modeterminar kun ang usa ka tawo "nakahatag ba og hulga" sa bisag asa o unsa subay sa ilang gisukip sa mga seksyon lambigit sa terorismo. Busa bisan kun wala pa makahimo og krimen ang usa ka tawo, mahimo nilang butang-butangan nga "nakahatag kini og hulga" ug mahimo nilang pagadakpon ug presohon.

Ang samot nga makapa-terorisa sa katawhan kay ang panahon sa detensyon nga walay kasong gipasaka sa usa ka tawo ilang gipatas-an ngadto sa 15 ka adlaw o mosobra pa sa 15 ka adlaw ilabi na kuno kun ang tawo nga gi-aresto walay *warrant* ug gikinahanglan pa alang sa dugang imbestigasyon o kun iyang itahan *(waive)* ang iyang katungod ubos sa probisyon sa article 125 sa *revised penal code*. Ug kun ang usa ka tawo "makonbikto" pagasentensyahan siya og *reclusion perpetua* (pagkabilanggo sa tibuok kinabuhi) ngadto na sa kamatayon.

Kun maaprubahan kini, dan, ang MIB *(Martial Law is Back)* dili na usa ka *fiction* lang diha sa pelikula kun dili usa na ka obhetibong realidad. Kinahanglan hugot kining batukan sa katawhan tungod kay martial law kini nga giadornohan lang sa legal nga mga dayan-dayan.

Mas dugang pa unyang magkadaghan ang pagpangyatak sa tawhanong katungod. Karon pa lang, sumala pa sa *Amnesty International* hangtod Enero 2003, aduna 'nay natalang 172 ka mga *murder victims*, 127 ka mga biktima sa tortyur, 879 ka gipang-aresto ug gibilanggo, 9,129 ka mga biktima sa pamomba ug pagpamusil, 11,179 ang biktima sa pagguba sa kabtangan ug 17,564 ka mga biktima sa pinugos nga pagpabakwet. Sa pagkonsidera nga si Macapagal–Arroyo duha pa lang ka tuig isip "presidente" nalabwan na niya ang rehimeng Marcos sa gidaghanon sa kalapasan sa tawhanong katungod!

Uban nila ni Angelo Reyes, Golez ug uban pang mga retiradong heneral, diha sa *Anti-Terrorism Council* nga sa esensya usa ka military junta, kini na unya ang mopadagan sa gobyerno sa katarungang alang sa anti-terorismo. Ang *Council* mao ang magsilbeng sentrong tighimo og palisiya, mosuperbisa, mokoordina ug maoy *monitoring body* sa gobyerno sa tanang hisgutanan lambigit sa terorismong internasyonal ug lokal. Ug unya kay motagos man ang hisgutanang terorismo sa tanang natad mao nga pihong militarisado na ang dagan sa gobyerno.

Taas kaayo ang morale karon ni Macapagal-Arroyo. Morag "nakasandal sa pader." Nakasandig kang Bush. Busa gitalikdan ug wala na niya panumbalinga ang katawhan nga maoy nagluklok kaniya sa poder. Si Macapagal-Arroyo ang tipikal nga pananglitan sa usa ka tawo nga dili na molingi sa iyang gigikanan—— sa tawo nga dili moila og utang kabubut-on. Ang iya lang, nga makab-ot niya ang personal niyang ambisyon. Gikalimtan na niya ang karaang panultihon nga "ang dili molingi sa iyang gigikanan, dili makaabot sa iyang padulngan." Dili gyud siya makaabot sa iyang padulngan nga mao ang pagka-presidente sa eleksyong 2004. Bisan pa man sa hugot nga pagpaluyo ug "pag-agni kunohay" kaniya ni Bush nga mokandidato karong eleksyon 2004. Ang katawhan aduna nay "pagtimbang" kaniya. Ug dili kini kulang. Dili sab sobra. Gitimbang siya isip mao ang pinaka-itoy sa tanang nangaging mga presidente sa nasud nga todo-todong mibaligya sa soberanya sa Pilipinas. AK

Pagbansay sa mga *War Surgeons* Nagmalampuson

Malampusong nalunsad ang usa ka *major surgery* training dinhi sa usa sa mga kabukiran sa rehiyon sa milabayng Mayo. Gitambungan kini sa kapin 20 ka mga *Medic* gikan sa nagkalain-laing mga prente ug sa mga representante sa MASAPA gikan sa lain-laing rehiyon nga miabag pagpahapsay sa training.

Pinaagi sa malampusong *major* nga operasyon sa *hydrocoelectomy* ug *vasectomy* ug sa kadungang pagpangandam sa *general ug conduction anesthesia,* pagseguro sa luwas nga pagginhawa ug sirkulasyon sa pasyente, mga *laboratories*, pag-*ligate* sa mga naputol nga duguong ugat, madumala sa mga kauban ang mga susamang masugatan nga kahimtang kun adunay samaron ug kung adunay tabangon.

Napakita sab sa mga kauban ang husto, mainantuson ug makugihon nga pag-atiman

***"PAGBANSAY"**, tan-awa sa pahina 31*

Kalihukan sa mga Kabatan-onan ug Estudyante Hinayhinayng Miabante

Nagkagrabe ang krisis sa katilingbang Pilipino. Kaylap ang kalisod, kawalay kapanarbahoan, kakulang sa batakang serbisyong sosyal, nagkadako nga utang, grabeng korapsyon, pinugos nga pagpabakwet sa daghang katawhan, naghitak nga krimen, interbensyong militar sa US ug daghan pang uban. Niining tanan dili himulag sa epekto ang kabatan-onan ug estudyante. Sa 40 milyones ka mga kabatan-onan sa nasud, kapin sa katunga ang wala maka-eskwela.

Partikular sa mga nagkalainlaing tunghaan sa Misamis Oriental ug Cagayan de Oro usa ka kaylap nga kampanya ang gilunsad aron batukan ang komersyalisado, mapanumpuon, kolonyal ug elitistang oryentasyon sa edukasyon. Atubangan sa nagkakusog nga kalihukan sa kabatan-onan ug estudyante nagkabangis ug nagka-mapitulon usab ang mga kapitalista-edukador.

Usa sa mga kadaugan nga naangkon sa sektor mao ang pagkakuha og 60% nga botos sa referendum pabor sa katukuran sa Central Student Government sa usa ka dakong tulunghaan sa Cagayan de Oro. Laing kadaugan mao ang pag-obliga usab sa administrasyon sa maong tulunghaan nga iuli ang P285,000 nga ilang gihukhok sa mga estudyante.

Sa laing tulunghaan nagmadaugon usab ang sektor nga ipadayon ang pagtunhay sa *school publication* nga gihata-hataang kandadohan na sa administrasyon. Pinaagi sa pagpagawas og mga sulat-pamahayag ug igo-igong *media projection* giatras sa administrasyon ang katuyoan niining pagsera sa publikasyon.

Sa pikas bahin nagmartsa usab ang mga kabatan-onan-estudyante padulong sa opisina sa Commission on Higher Education (CHED) aron paninglan ang maong institusyon sa iyang responsibilidad nga panalipdan ang sektor batok sa walay hunong nga pagpataas sa balayranan sa matrikula ug ubang balayranan ug pagsumpo niini sa mga progresibong organisasyon sa mga akademya. Usa ka *breakthrough* ang maong martsa-rali sa pagkamobilisa og 100 ka mga kabatan-onan ug kapin sab sa 500 ang miduyog sa *concert forum* human sa martsa.

Ginagmay ug pipila pa lang ang mga kadaugang naangkon sa sektor sa pagka-karon apan ubay sa usa ka solidong organisasyon inubanan sa pursigidong determinasyon, sa umaabot, mobwelo ra ang kalihukan sa mga kabatan-onan-estudyante aron kab-uton ang usa ka nasudnon, siyentipiko ug pangmasang edukasyon. AK

***"PAGBANSAY"**, gikan sa pahina 30*

sa mga pasyente diha sa *recovery room*.

Padayon ang pagbansay sa mga *Medic* sa paggunit sa instrumento, pag-*anesthesia* ug sa dali ug hapsay nga pagsamad ug pagtahi sa mga unod dihang dinaghang nangabot ang mga bata nga magpatuli uban sa mga hamtong nga magpa-opera sab sa ilang *cysts*. Mahinangpon usab nga giatiman dayon kini sa mga nagabansayng mga *Medic*.

Malipayon ang mga pasyente nga naoperahan tungod kay gawas nga migaan ang ilang gibati, nakalikay usab sa dakong galastuhan kung moadto sa mga ospital diin mokabat sa P5,000.00 ang balayranan sa usa ka operasyon. Sa pagkakarong kalisod sa kapanginabuhian dako na nga kaginhawaan kini.

Sa pagpataas sa kahanas sa mga *Medic* gikan sa batakang pag-opera ngadto sa *major surgery* gilaumang mapalambo ang mga Pulang *war surgeons* nga moluwas sa kinabuhi sa mga Pulang Hukbo ug masa gikan sa mga grabeng sakit ug sa mga grabeng samad bunga sa mga panagsangka.

Hagit sa mga *Medic* mao ang dugang pagtuon ug pagbansay pinaagi sa paglunsad og mga *major* nga operasyon sa nagkalain-laing mga prente!

Ang pipila ka mga eksena sa training ang mosunod:

1. Ang usa ka medik naghimo sa *ulnar-nerve block anesthesia* – nga magamit sa pag-opera/putol sa mga tudlo.

2. Diha sa gipalambong *operating table*, ang *surgical team* nagsugod na sa operasyon. Gimintina ang *sterility* diha sa mga *instruments* ug sa nag-opera aron malikayan ang impeksiyon.

3. Sa *hydrocoelectomy* o pag-opera sa *hydrocoele*, makita nato nga na-ekspos na ang pangsulod nga putos sa itlog ug maaninag na ang tubig sa sulod sa itlog.

4. Gisuyopan na kini aron makuha ang tubig...

5. Makita na nato nga mikupos ang itlog ug natahi na kini. Human sa usa ka adlaw naglakaw-lakaw na ang pasyente ug nakauli human sa 3 ka adlaw uban sa mga pasalamat sa mga *medic*. AK

1

2

3

4

5

Kahimtang sa mga Trabahante sa Nestlé Phils-Cagayan de Oro:

Nag-ungaw sa Kawalay Kasegurohan

Nagkaguliyang karon sa Nestlé Phils-Cagayan de Oro *branch* tungod niining *payroll system* nga gitawag og *'Infinium PY'* ug sa plano sa Nestlé nga reduction sa Nestlé *work force* sa umaabot.

Ang *'Infinium PY'* usa ka modernong pamaagi sa paghatag sa sweldo sa mga trabahante subay sa oras nga natrabahoan diin ang pagdawat sa sweldo ipaagi na sa bangko o *automatic teller machine* (ATM).

Kini nga pamaagi, maghatag og pabor sa mga kapitalista sa bangko tungod kay samtang ang kuwarta anaa sa sulod momugna kini og dugang interes nga magamit isip pamuhonan sa mga kapitalista. Hangtod pila ka pilo nga gipahimuslan niini ang mga trabahante kay gawas nga sa suhol mismo napahimuslan na sila gipug-an pa gyod sa kapitalista ang natipong abot sa ilang kahago. Sa matag minuto nga magpundo ang kuwarta sa bangko motubo kini pinaagi sa paglihok sa *financial system* nga nagtuyok diha sa *financial market* sama sa *stock exchange*.

Ang *'Infinium PY'* usa ka rekisitos nga gitakda sa mga langyaw'ng kanasuran pinaagi sa *World Trade Organization* (WTO) alang sa paghatag og *quality rating* sa mga produkto nga gibaligya sa pangkalibutang merkado. Hugot nga misubay niini ang Nestle Phils kay moderno man ang kagamitan niini sulod sa pabrika. Kining pamaagiha ang gitawag og *'Infinium PY'*.

Ang Nestle Phils isip usa ka *transnational corporation* nga nakabase sa Switzerland obligado gyud nga mosubay sa bisan unsa nga patakaran nga imando kanila sa ilang *mother company* nga nagsubay sa *International Standard Operation* (ISO 9000).

Nahisukip usab sa *Infinium PY* ang 'pagpagamay sa oras sa pagtrabaho.' Kun daghan ang *stocks* tungod sa haytek nga mga makina pagamyan ang *production operation*. Ang aktwal lang nga oras sa pagtrabaho mao lang ang bayran. Buot ipasabot nga pwedeng motrabaho ang mga trabahante sulod sa 3-4 ka adlaw sa usa ka semana nga ang bayran mao lang ang *actual working hours.*

Sa pikas bahin ang pagpundo sa mga kuwarta sa mga trabahante diha sa usa ka bangko mahimong gamiton sa Nestle aron abunohan ang krisis niini nga mugna sa kapitalistang moda sa produksyon. Nagpasabot kini nga doble-dobleng gipuga ang kahago sa mga trabahante sulod sa pabrika sa Nestle pinaagi sa 1) pagmugna og produkto, 2) pagmugna og ganansya, 3) pagmugna og kapital, 4) pagpundo sa ganansya ug sweldo sa mga trabahante diha sa bangko o *industrial money*, 5) paggamit sa maong ganansya alang sa dugang pamuhonan o pahulam, 6) ang mga trabahante sa Nestle Phils nahimong *collateral* alang sa dugang pagpamuhonan sa Nestle tungod sa krisis sa ekonomiya diin apektado ang tanang industriya lakip ang Nestle Phils.

Ang pagmodernisa sa operasyon sa Nestle momugna og sobrang produksyon. Kining sobrang produkto dili na mahalin sa lokal ug pangkalibutang merkado tungod sa krisis sa kapitalistang sistema. Resulta niini mameligro nga ang daghang mga trabahante ang maigo sa *job rotation* o *retrenchment* ug ibutang na lang sila sa kontraktwal kay ang kapitalistang prinsipyo mao man ang pagmaksimisa sa ganansya ug pagmenos sa gasto sa produksyon. Kini ang nasinati sa mga mamumuo sa Asia Brewery, Gaisano, Pepsi, Coca-Cola, uban pa dinhi sa Misamis Oriental ug Cagayan de Oro subay sa *administrative order* ni Patricia Sto. Tomas sa DOLE.

Busa kinahanglang molihok ang tanang trabahante sa Nestle Phils aron mapanalipdan ang seguridad sa ilang panar'baho. Kinahanglang masabtan ug palig-unon sa mga trabahante ang ilang mga baruganan ug han-ay mahitungod niini ug magmabinantayon ilabi na niadtong dali lang malingla tungod sa kakulang sa pagsabot. Pakyason ang laraw sa administrasyon ug makigbisog alang sa tawhanong katungod sulod sa pabrika. Kinahanglang magtuon ug edukahon ang ubang mga kaubang trabahante mahitungod niini nga isyu. AK

Kasinatian nga Dili Malimtan

Ray Makinasudnon

Pag-abot nako sa erya ang misugat kanako mao ang makapatakod nga ngisi ug malipayong panagway sa mga kauban nga gikan pa sa ilang gilunsad nga ambus. Sa una nakong pagkakita, nahibulong ako tungod kay may napatay man nga mga kauban sa maong ambus. Apan diha na sa ilang pagpaambit, diha na lalom nako nasabtan ngano.

Usa sa mga daghang napaambit, kining akong isaysay ang dili malimtan-ang gipaambit ni Kas Joya Manpulongan. Kung makita ninyo si Kas Joya Manpulongan, sa panahon sa iyang pagsaysay maapil gyud ka sa unsa iyang gibati kay mosaysay siya dala gud og aksyon, bahakhak katawa ug kung mingaw ug kaguol makita nimo nga mao ra pod og kahilakon. Maayo gud siya tudloan og *monologue* (usa ka tawo lang nga mo-aksyon sa tanang papel nga naa sa drama). Kini iyang paambit.....

"Grabe gyod nga binuthanay! Dili ko makatuo nga nakapabuto ko sa akong gikuptan nga M203. Taud-taud naman kini gidaladala nga armas sa among yunit apan wala gud ko kasulay og pabuto, kadto pa gyud. Taud-taud na pod ko nagpultaym sa CS (kay gikan man kini siya sa mga estudyante sa syudad), kadto pa ko kasinati nga haskang duola sa kaaway nga target. Hadlok kaayo apan kay ang naa sa akong hunahuna, puslan man nga nag-NPA maong banat gyod og pamusil kay kung dili na ako unya'y maigo. Maong grabe kadaghan ang nabuhian nakong bala sa maong pusil."

"Dugay na ang among pagposisyon gani ang Abe nakatagpilaw na, lakip ko (pinahinay nga pagsulti nga lakip siya). Mao tong hinungdan nga ang Abe wala makabantay nga ang target nakalabay na sa ilang atubangan ug nakuratan sa pag-trig-ger sa na-assign. Grabe kaabtik sa kaaway, human sa unang hugna sa binuthanay, drop dayon ang upat (4) ka regular nga kaaway ug naminaw sa among buto. Pagkataud-taud dayon mibalos sila og pabuto, bisan ang usa naigo mibalos gihapon og pabuto. Pagka-duol ra gyud lagi nila."

"Ang makalingaw gyud kay sa ikaduha ug ikatulo ka hugna sa binuthanay, natingala gyud ko kay tulo ra man ka pusil ang akong nadunggan nga nagabuto sa among team, agooy! Paglingi ko pa sa ubang kauban, nangatras na nga wala man unta'y komand nga moatras. Naka-ingon ko sa akong kaugalingon nga naunsa na ba ning among team natala na man. Akong gisunod ang mga kauban nga nangatras ug giingnan nga

Hoy! Balik mo didto kay naa pay kaaway nga nagsige'g pabuto! Apan mipadayon gyud og atras ang mga babaye."

"Tuod man na-klining namo ang 2 ka M16 sa kaaway ug napatay ang 3 ka kaaway. Apan ang 1 nakadagan gyud kay nagsigeg pabuto. Ato! Sus! Ang wala nako mahibal-i napatay diay sa kaaway ang 2 ka kauban sa Abe. Sa pagkakita nako sa patay, grabe nakong hilak, dili nako masabot ang akong gibati ug dayon pungko gakos sa akong pusil (sige gyud ko dumdum ni Kas Movit ug Kas Maykel sa buhi pa sila, ang maayo nilang presentasyon sa programa sa selebrasyon sa anibersaryo sa Partido). Midanguyngoy gyod ko og maayo (kahilakon na kaayo siya nga nagsaysay), wala na gyud ko kadungog nga nagsige na og badlong sa ako ang CO nga mohilom na ko. Gusto pa gyod unta ko mopagawas sa gibating kahadlok ug kaguol pinaagi sa paghilak apan gibadlong na gyod ko sa kauban ug singka na gyod ang pagbadlong. Hilom na Kas kay matakdan ug mahugno nang ubang kauban 'anang imong hilak! Sa iyang pagbadlong nakadumdum ko sa akong Nanay nga mamunal kung dili ko moundang og hilak ug tungod sa akong kaulaw, napugos ko og hilom" (nakahunahuna ra pod ko nga maghamtong na diay ko ug daghan pa ra bang trabaho, paglubong sa patay ug pag-withdraw).

"Panahon sa among *assessment*, grabe sab ang nadawat nako nga puna sama sa saba daw ko kaayo panahon sa panagsangka ug sobra ang akong komand, mosangpit og dinagkong yunit (sama sa balangay assault!, naulaw pod baya ko, — dala pahiyom ug ingon pasayloa –aaah! Bahakhak dayon). Kataw-anan pa gyud kay nalimot baya ko kadiyot nga ako man diay ang tim lider ug wala na nako mabantayi nga dili na mao ang akong komand. Pasayloa intawon, tungod na 'to sa akong kakulba."

"Maayo ra pod kay ang resulta sa *assessment* lampos luyo nga may napatay nga kauban, ang importante nakab-ot ang tumong niini nga mopakgang sa operisyon sa ilaya, nakasakmit og armas bisan gamay ra ug nasulayan kami sa pakigsangka bisan halos tanan wala makuha og treyning sa BKPM ug amateur pa (taraw!) sa pakigsangka. Abe nimo nga mga *trainors* man diay 'tong among na-ambus."

"Hinoon sa kinatibuk-an, nalipay ug nakahatag kanako og kadasig ang maong TO kay nakutloan namo kadto og kasinatian og mga pagtulun-an. Pagtulun-an nga molambigit gyud sa paghupot o pagpraktika gyud sa disiplina, dili simpleng disiplina kundili disiplinang pang-militar sama sa dili gyod maayong matulog panahon nga naga-posisyon, maminaw og komand ug dili usab magpataka og komand ug maniid/maminaw sa lihok sa kaaway panahon sa aktwal nga banatan. Hinoon, mga SOP na man kini nga gitudlo kanunay kanato, sa BHB. Sige lang kay ang importante may kadasig ug kalagsik kami karon nga molunsad na usab og laing TO ug alang sa sunod nga TO batunan gyud ang pagkamaisogon. Mabuhi ang mga BHB!"

Bitaw tinuod, bisan nga ako nga nagsulat sa maong kasinatian natakdan sa maong pagbati sa kadasig sa pagpadayon ug paglahutay pa sa pagpasubsob pa sa gubat sa katawhan aron mapa-asdang ang demokratikong rebolusyon sa katawhan. AK

Alang Kang Fr. Macky

Si Fr. Macky natawo sa syudad sa Sugbo, 52 na ka tuig ang milabay. Sa pagpanimpalad nga mabuhi, milalin ang iyang mga ginikanan dinhi sa Mindanao ug nanimuyo sa Barangay Bugo, Cagayan de Oro. Nahimong mamumuo ang iyang mga ginikanan sa Philippine Packing Corporation nga karon gitawag na og Del Monte Philippines. Gamay pa si Padre Macky niadtong panahona sa paglalin nila dinhi sa Mindanao.

Nakatapos siya sa elementarya sa Bugo Elementary School ug nakadawat og award isip usa ka Honor pupil, mipadayon siya pagtungha sa High School sa Xavier University, migradwar siya isip Honor na usab, dinhi usab siya nakatapos sa kolehiyo sa dihang misulod na siya sa seminaryo aron magpari. Naordinahan siya niadtong Abril 26, 1979.

Naasayn siya sa lain-laing parokya sulod sa Diosisis sa Cagayan de Oro: Gingoog, Salay, Macabalan, Lumbia, ug Malitbog. Nahimo usab siyang social action director ug nagduot sa apostolado sa mag-uuma.

Diha sa pagserbisyo sa iyang napili nga bokasyon natugkad niya ang kahimtang ug panginahanglan sa katilingbanong kausaban. Ang inadlaw-adlaw niya nga pakigsandurot sa mga dinaugdaug ug pinahimuslan nga mga magtutuo ang nagrebolusyonisa sa iyang pagkarelihiyoso. Narekluta siya sa Christians for National Liberation.

Panahon sa Martial Law ug hangtud sa iyang pagkamatay, kuyog sa uban pang mga progresibo sa simbahan, nahimo siyang sandiganan ug lig-ong tigpaluyo sa mga pakigbisog sa mga batakang masa. Walay strike o piket sa mamumuo, demolisyon sa urban poor, militarisasyon sa mag-uuma. ug uban pang isyu nga wala ang iyang presensya. Regular siya nga kaduyog sa parlyamento sa kadalanan sulod na sa kapin sa duha ka dekada.

Sa pag-alagad sa mga mag-uuma, nasinati niya ug napalalum ang iyang iyang pagsabot sa pagkabangis sa pyudal ug semipudal nga sistema nga maoy nagagapos kanila ngadto sa yuta ug kapobrehon sa taas nga nga panahon. Makapila ka higayon siya nga kuyog sa mga saup, mga mamumuong panguma, biktima sa pagpangilog og yuta, mga benepisyaryo sa mini nga reporma sa yuta sa reaksyonaryong gobyerno nga nabawian sa yuta- sa pakigdayalogo, negosasyon, ug pagpetisyon sa mga agalong yutaan ug ahensya sa gobyerno. Ang subli-subli nga kapakyas sa pag-angkon ug hustisya pinaagi sa maong mga paglihok, hugot nga nakakumbinsi kaniya sa pagkamakatarunganon sa agraryong rebolusyon isip tinuod nga kasulbaran sa problema sa mga mag-uuma sa yuta. Uban sa mga mag-uuma, mihugot ang iyang paggunit sa demokratikong rebolusyon sa katawhan.

Sa ulahing tulo ka tuig sa iyang kinabuhi, sa pagtugot sa iyang Obispo, nagdesisyon siya nga motrabaho sa programa sa simbahan diha pag-organisa sa mga mag-uuma. Nakaangkon siya sa pagsuporta sa uban pang kaparian nga mainiton usab nga nagtabang sa pag-organisa sa mga mag-uuma sa ilang mga parokya.

Tungod sa iyang kinasingkasing nga pag-alagad sa katawhan, gimahal ug gipangga siya sa mga masa. Nagsilbi siyang inspirasyon ug tinubdan dugang kalig-on sa ilang pagpanghingusog sa ilang katungod ug pakigbisog alang sa tinuod nga reporma sa yuta. Busa gikahinugon ug nagbangutan sila sa iyang pagkamatay.

Bisan ang ubang kaparian ug ubang mga relihiyoso midayeg ug misaludar sa baruganan ug komitment ni Fr. Macky sa pag-alagad sa katawhan. Dili tanang pari ug relihiyoso ang walay pupanagana nga motalikod sa kaharuhay sa kinabuhi sa kumbento aron makigduyog sa kalisud ug pakigbisog sa mga mag-uuma sa kabukiran. Nasagop niya ang prinsipyo sa simpleng pamuyo ug pursigidong pukigbisog. Iyang gipuy-an sa tinud-anay ang iyang **vow of poverty** ug **preferential option for the poor** sa simbahang Katoliko.

Natakbuyan siya sa sakit nga meningitis nga misangpot sa iyang kamatayon niadtong Abril 15, 2003.

Atong gikasubo ug gikahinugon kaayo ang sayo niya nga pagtaliwan. Daghan pa unta siya og matampo alang sa pagpaasdang sa atong mga rebolusyonaryong tinguha. Apan ang iyang mga maayong nahimo, mahipatik na sa panid sa kasaysayan sa atong pakigbisog. Ang iyang kinabuhi magsilbing panag-ingnan ug hagit para sa uban pang mga pari ug reliihiyso sa pagsubay sa dalan sa pag-alagad sa katawhan nga magpadayon sa dalan nga iyang gisubay. AK

KROSWORD

	1	2	3	4	5		6	7		8		9	10	11
12							13					14		
15						16				17	18			
19			20		21		22		23					
24							25	26				27	28	29
	30	31				32						33		
	34											35		
36				37	38		39		40		41			
42				43							44			
45		46	47			48								
49						50					51	52		53
54				55	56			57		58				
59				60				61	62					
			63								64		65	
	66					67				68				

PABABAG

1. pagsakmit; embargo;pagkuha
8. atang; banhig
12. matang sa langyawng kahoy nga kabang ug morag panit sa bayabas ang iyang panit (lainlain ang kolor sa panit)
13. *Abbreviation* sa Anderson Filipino-American Guerrillas; usa ka raket nga pangilad sa mga beterano sa gubat aron kuno makakobra og pension
14. Oo sa binisaya
15. inahan
17. hinagiban
19. daplin sa dagat diin daghan ang mga balas
23. *Broad Legal Alliance* (pinamubo)
24. (*english preposition*); nagpasabot sa pag-*start*; pagsugod
25. Alsa ________; pag-alsang Sakdal sa 1930s.
27. Komiteng Tigpatuman sa Rehiyon (pinamubo)
30. trabaho
33. Iningles sa buyog
34. Pinamubo sa Bagong Navy ng Bayan
35. Lumad organisasyon nga membro sa NDF
36. Ikaduhang yugto sa MGK
42. Pinamubong ngalan sa Tsirman sa KS
43. mantalaan sa rehiyon
44. atake; sulong
45. Koman militar sa pormasyon nga nagpasabot sa iningles og *"parade dress"*
49. usa ka *pronoun*
50. ikaduha nga nota sa musika
51. pinamubo sa Komiteng Tigpatuman
54. binisaya sa *Secretariat*
58. Sulong
59. ulog-ulog (binisaya sa uto)
60. matang sa *battery* nga gagmay
61. *rock and roll King*; sikat nga singer sa 1960s
62. ang *screen* sa *computer*; iningles sa bentana
64. ________hokan
66. ngalan sa tawo
67. Adto________; (lakwon; puntahan)
68. multisektoral nga progresibo ug legal nga organisasyon

PAUBOS

1. Koman militar sa pormasyon nga sa iningles nagpasabot sa *"right shoulder arm"*
2. hapuhap; hapyod
3. pinamubo sa Manila-Rizal
4. ________ Bilis; mantalaan sa SMR
5. _____ko (ngalan sa tawo)
6. pinamubo sa kauban
7. organisasyong militar sa reaksyonaryong tropa sa Pilipinas
8. ________Yutaan
9. pinamubo sa Batakang Oryentasyong Militar
10. abang (sa bisaya)
11. signal sa pangayo og tabang (pinamubo sa *Save Our Ship*)
12. magahob; kabanha nga morag sa kalipay
16. (*interjection*) isulti kun pahunungon ang kabayo
18. pinamubo sa *Red Area*
20. eksplosibo nga hinimo
21. iningles sa Ikaw
22. pinamubo sa New People's Army
23. pinamubo sa Batakang Taktikal Opensiba
24. ___________nan (*boundary*)
27. pinamubo sa Kalatungan-Balatukan Range
28 tugbang sa praktika
29. ___ibo: *rotation*; pagpuli
31. gamay nga hotel
32. _____Guo Feng
36. Usa ka lugar sa Sulu diin didto giambus kanhi si Heneral Bautista sa AFP
37. Iningles nga tawag sa hangin sama sa *oxygen*, *helium*, *carbon dioxide*, uban pa
38. Pinamubo sa Partido Komunista sa Pilipinas
39. mando o sugo sa pagsursi pinaagi sa makina sa panahi o kinamot
40. *State of the Nation Address* (pinamubo)
41. tugbang sa teorya
46. butang nga isul-ob sa ulo batok sa init sa adlaw
47. ______ting Atin
48. kasukwahi sa dili-armado
52. grabeng binak_____ sa mga kauban pagtagos
53. Tsirman sa Partido Komunista sa Unyong Sobyet nga gisundan ni Stalin
55. Asa?
56. ngalan sa tawo
57. bag-o (iningles)
58. ___ion; pulong nga Pranses nga nagkahulogan sa eroplano
61. pinamubo sa layason
62. iningles sa "kita"
63. kuha____;
65. pinamubo sa Los Angeles usa ka lugar sa California, US

Tubag sa miaging isyu sa AK Mayo-Agosto 2002

K	A	T	I	P	U	N	A	N	
	L	A	N	A		A	K	A	L
B		K	T	K				L	I
A		T	R	I		B	A		B
K		I	O	G	R	A	N	D	E
U	C	K		B		L	T	A	
N		A	L	I	M	A	O	N	G
I	T		A	S	I	N			L
N	O	D		O	R	I	O	N	
	N	A	U	G	A		N	O	E